

Detecció de temes i eixos centrals en la investigació vinculada a la Seguretat i Salut Laboral a Catalunya

Informe de validació

Autors

Joan Miquel Verd

Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT)

Departament de Sociologia. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

Joan Rodríguez-Soler

Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT)

Departament de Sociologia. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

Edició

Generalitat de Catalunya

Departament d'Empresa i Ocupació

Secretaria d'Ocupació i Relacions Laborals

Direcció General de Relacions Laborals i Qualitat en el Treball

Barcelona, febrer de 2015

Si desitja citar aquest document, si us plau, faci-ho de la manera següent:

Rodríguez- Soler J, Verd J (2014). *“Detecció de temes i eixos centrals en la investigació vinculada a la Seguretat i Salut Laboral a Catalunya. Informe de validació”*. Informe de recerca.

Recuperat de:

http://empresaiocupacio.gencat.cat/ca/treb_departament/emo_centre_documentacio_biblioteques/treb_centre_de_documentacio_treball/treb_publicacions/treb_seguretat_i_salut_laboral/emo_estadistiques_estudis/

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons.

Se'n permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>.

Índex de continguts

	Pàg.
1. Introducció	3
2. Aspectes metodològics	5
2.1. Objectius i tractament metodològic.....	5
2.2. L'instrument de recollida de dades: l'entrevista.....	6
2.3. La selecció dels informants	8
2.4. L'anàlisi de dades	8
3. Resultats	10
3.1. Dificultats en l'àmbit de la Salut i Seguretat Laboral	10
3.2. Sugeriments en Salut i Seguretat Laboral	18
3.2.1. Focus d'atenció	18
3.2.2. Actuacions en SSL	24
4. Revisió de la proposta d'eixos d'intervenció	30
Annexos	39

1. Introducció

Aquest document suposa la continuïtat de l'encàrrec realitzat per part de la Subdirecció General de Seguretat i Salut Laboral (SGSSL) del Departament d'Empresa i Ocupació que es va iniciar en 2012 amb l'objectiu de detectar aquells temes en la recerca centrada en la seguretat i salut laboral a Catalunya que els diferents actors implicats consideren com a prioritaris. En aquell primer encàrrec es buscava, amb un caràcter exploratori i participatiu, identificar possibles línies de consens i dissens al voltant de la recerca en seguretat i salut laboral a Catalunya i definir possibles línies d'actuació per a la propera Estratègia Catalana de Seguretat i Salut Laboral. El projecte que aquí es presenta té com a objectiu validar els resultats d'aquell estudi previ mitjançant la interlocució amb un conjunt d'experts investigadors en l'àmbit de la seguretat i la salut laboral.

Ambdós estudis es fonamenten en alguns dels objectius estratègics i operatius de l'Estratègia Catalana de Seguretat i Salut laboral 2009-2012 (II Pla de Govern), en el Programa de prioritats de recerca en seguretat i salut laboral 2013-2020 de l'Agència Europea de Seguretat i Salut Laboral, així com també en l'objectiu transversal d'impulsar i perfeccionar sistemes d'informació i registre en tots els aspectes vinculats a la seguretat i salut laboral.

L'anterior demanda de la SGSSL tenia un caràcter de "primera aproximació", obert i reflexiu. L'actual demanda busca tancar aquest procés de discussió al voltant de les actuacions que es desenvolupen i que es poden desenvolupar des de la SGSSL. Però, en línia amb l'anterior projecte, aquesta validació manté el caràcter qualitatiu inicial. L'estudi s'ha servit de la tècnica de l'entrevista com a principal tècnica d'obtenció de dades. Aquest informe recull els resultats de l'anàlisi d'aquestes entrevistes, amb l'objectiu de tancar un procés reflexiu i participatiu sobre els temes de recerca a desenvolupar per la SGSSL en un futur.

L'informe s'estructura en tres apartats. Inicialment, en l'apartat 2 es justifica l'estratègia metodològica desenvolupada en coherència amb l'estudi anteriorment realitzat. En l'apartat 3 es recull l'anàlisi dels resultats de les entrevistes realitzades en el marc d'aquest projecte. La presentació d'aquests resultats segueix l'esquema de l'anàlisi

realitzada. Aquesta anàlisi s'ha fet a partir de tres focus d'atenció. En primer lloc, s'han estudiat les dificultats que els experts consultats identifiquen en la recerca en SSL. En segon lloc, s'ha posat l'atenció en les propostes o suggeriments que aquests experts destaquen per tal de superar les dificultats identificades. El tercer i darrer focus d'atenció consisteix en una valoració estricta de les propostes d'actuació resultants de dels grups de discussió realitzats en el marc de l'anterior projecte. Aquesta anàlisi s'han integrat en l'anàlisi de les propostes o suggeriments que formulen els experts i en el següent apartat on s'han revisat, de forma crítica, el conjunt de propostes prèviament definides.

A mode de conclusió, el darrer i quart apartat revisa les propostes d'actuació en matèria de recerca elaborades en l'anterior estudi. La revisió d'aquestes propostes s'ha fet posant en relació els discursos tant dels experts consultats en aquest estudi com dels grups de discussió prèviament elaborats. Per tant, a les valoracions específiques sobre les propostes que fan els experts, s'han afegit les dificultats identificades tant pels investigadors com per la resta d'actors participants als grups de discussió. Aquesta estratègia permet una major contextualització i justificació del conjunt de propostes finalment resultants i una reflexió final sobre les possibles estratègies a seguir per la SGSSL en un futur.

2. Aspectes metodològics

2.1. Objectius i tractament metodològic

En el projecte origen d'aquest encàrrec, l'adopció d'una estratègia qualitativa tenia la seva justificació en el caràcter obert, exploratori i reflexiu dels grups de discussió a realitzar i de les dades que es volien recollir. Com ja s'apuntava en l'anterior informe, les tècniques qualitatives, gràcies a la seva flexibilitat i obertura al subjecte permeten obtenir nous elements i informacions no esperades. Aquesta aproximació resultava cabdal, atesos els objectius del projecte, especialment pel que feia a la identificació de possibles noves línies de recerca.

Els objectius del projecte actual, però, no es diferencien excessivament de l'anterior projecte. Es podria considerar un projecte de validació com un projecte amb unes tècniques de caràcter relativament tancades i ben definides. Malgrat tot, des d'aquest equip investigador i la SGSSL s'ha considerat adient continuar amb una aproximació qualitativa a partir, aquesta vegada, de l'ús de l'entrevista com a tècnica d'investigació. Les raons són diverses. La raó fonamental radica en el fet de que continuant amb aquesta estratègia s'ha mantingut obert el procés de reflexió iniciat en l'anterior projecte. Els resultats, doncs, d'ambdós estudis suposen un conjunt coherent de reflexions i discursos sobre el futur de la seguretat i la salut laboral en Catalunya i, particularment, la Subdirecció general responsable d'aquest àmbit. Per una altra banda, cal considerar al conjunt d'investigadors entrevistats com un altre perfil d'actors que també participen en l'àmbit de la SSL (actors que no van participar en els grups de discussió prèviament realitzats). Per tant, mantenir aquest caràcter obert i exploratori permet validar els resultats, però també permet recollir nous arguments i idees sobre l'àmbit estudiat d'uns actors que també hi participen.

L'elecció de l'entrevista com a tècnica d'investigació respon al fet de que els perfils i trajectòries dels experts consultats necessitaven de certa individualització en la recollida de dades per tal d'arribar, posteriorment en l'anàlisi, a situacions de consens. Al contrari que amb la tècnica dels grups de discussió utilitzada en el projecte anterior, en aquest estudi el que s'ha buscat és aproximar-se als diferents entrevistats de forma individual per tal de buscar posteriorment, a la fase d'anàlisi, possibles convergències o punts en comú a l'hora de validar els resultats de l'anàlisi dels grups de discussió.

Aquesta validació s'ha realitzat, com s'apuntarà en el següent apartat, a partir de la identificació de possibles dificultats a l'hora de fer recerca en l'àmbit de la SSL i a partir de propostes i/o suggeriments que se'n deriven d'aquestes limitacions manifestades i de les valoracions que els experts en fan de les propostes sorgides dels grups de discussió.

Cal també afegir que els informants són investigadors que tenen un coneixement profund de les qüestions tractades. Per tant, als objectius d'obertura al subjecte i flexibilitat cal sumar el d'aprofundiment i obtenció d'informació detallada en l'àmbit estudiat, objectiu que s'aconsegueix de forma més adequada amb la tècnica de l'entrevista que amb la del grup de discussió.

2.2. L'instrument de recollida de dades: l'entrevista

Com s'ha assenyalat, la tècnica utilitzada per obtenir la informació en aquest projecte serà la de l'entrevista. Concretament, s'ha fet servir la tècnica de l'entrevista semi-estructurada. Aquesta tècnica combina una certa direcció en la formulació de les preguntes, mantenint un cert nivell d'obertura i llibertat en la generació del discurs per part de l'entrevistat. Per tant, la tècnica utilitzada ha tingut un caràcter obert, mantenint la recollida de nous arguments que puguin contribuir a la discussió final.

Lluny de reduir l'entrevista a la validació directa i específica de les propostes sorgides de l'anàlisi dels grups de discussió, el guió de l'entrevista ha adoptat una aproximació indirecta i oberta. Així, a banda de permetre una validació tancada en que es valoraven les propostes, s'ha buscat aprofundir en les experiències dels experts consultats en el seu dia a dia, fent recerca en SSL i establint un diàleg del que poden sorgir valoracions i propostes o suggeriments. La identificació de les dificultats i dels suggeriments s'han incorporat en l'apartat final on es revisen els eixos d'intervenció proposats.

De forma sintètica a continuació s'apunten els principals blocs continguts en el guió d'entrevista:

- 1) *Situació actual de la recerca pròpia*
Descripció de la recerca desenvolupada en l'actualitat, atenent als principals obstacles a l'hora de dur-la a terme.

2) *Situació de l'àmbit de la Seguretat i salut laboral*

Valoració general de l'àmbit de la SSL (nivell de desenvolupament i actuacions), tant a nivell de recerca acadèmica com a nivell d'actuacions desenvolupades per l'Administració (estatal i autonòmica) i, particularment, la SGSSL. Valoració de les tendències actuals en recerca en matèria de SSL.

3) *Valoració de propostes específiques*

Valoració de les propostes de recerca sorgides en el marc de la realització de l'estudi realitzat anteriorment, atenent a aspectes com la seva viabilitat, la utilitat i aplicabilitat dels resultats o el nivell d'interès per als actors en SSL.

4) *Suggeriments de línies de recerca*

A partir de les propostes presentades i de la seva experiència com a investigador, formular alguna proposta o línia de recerca en matèria de SSL que des de l'Administració es pogués realitzar. Descriure aquestes propostes atenent a criteris d'utilitat, viabilitat, etc.

En el transcurs de les entrevistes es discutien les propostes sorgides de l'anàlisi dels grups de discussió prèviament realitzats. A mode de recordatori a continuació es resumeixen els eixos o línies d'intervenció:

- *Línia 1: Recerca quantitativa orientada a la millora d'estadístiques i del seu ús (recollida/explotació de dades)*

Aquesta línia ve relacionada directament amb les accions que la SGSSL actualment duu a terme. En aquest sentit, les propostes fan referència als processos de recollida de dades (en el sentit de millora dels indicadors i les formes de registre actuals) i al seu posterior tractament (en el sentit de treballar les enquestes ja desenvolupades)

- *Línia 2: Recerca qualitativa en gestió/intervenció en SSL (empreses)*

Aquesta línia posa l'accent en l'estudi qualitatiu de la gestió i la intervenció en SSL a partir de quatre variants:

- o L'estudi d'intervencions en SSL, a partir de l'estudi de casos de mala praxi en SSL i posteriors intervencions amb èxit per part de l'Administració
- o L'estudi de les dificultats que en tenen les pimes i autònoms en la gestió de la SSL.
- o L'estudi de mecanismes d'interacció en matèria de SSL, a partir de dues variants: les interaccions entre empreses i serveis de prevenció (propis o aliens); i la interacció dins de l'empresa, entre direcció i els treballadors.
- o L'estudi de bones pràctiques, a partir de l'estudi de casos de bones actuacions en SSL amb bons resultats empresarials.

- *Línia 3: Recerca qualitativa en grups específics (agents SSL)*

Aquesta línia ve referida a l'estudi (de forma qualitativa) de casos que, per la seva peculiaritat, tenen una presència important en el discurs dels grups de discussió, i que són significatius dins la dimensió de la SSL. Aquests casos són: professionals sanitaris en medicina del treball, autònoms, tècnics de prevenció (preferentment, els SPA per sobre dels SPP). Aquesta recerca tindria un caire més etnogràfic que l'estratègia proposada en la línia 2.

2.3. La selecció dels informants

La selecció dels experts consultats s'ha fet prèvia discussió amb la SGSSL, atenent a dos criteris. Per una banda, el nombre limitat d'entrevistes que es volien realitzar (sis) i, per l'altra banda, les característiques d'expertesa i de referents que havien de posseir els entrevistats en els diferents àmbits de recerca relacionats amb la seguretat i la salut laboral. Els experts finalment entrevistats responen a diferents eixos de selecció, atenent diferents polaritats: la polaritat entre l'atenció a les condicions d'ocupació i les condicions de treball i la polaritat entre salut i treball. A partir d'aquestes polaritats, s'han seleccionat experts segons el seu àmbit d'investigació (exposicions psicosocials, salut pública, epidemiologia, organització del treball, prevenció de riscos laborals, ergonomia, salut laboral, etc.) i segons la metodologia d'investigació emprada.

2.4. L'anàlisi de dades

En aquest projecte s'ha donat continuïtat a l'estratègia d'anàlisi emprada en l'estudi inicial. La proposta d'anàlisi, per tant, manté com a tècnica principal l'anàlisi de continguts, que s'interessa fonamentalment per recollir els referents i objectivacions (continguts) d'allò que es diu. La diferència respecte a l'estudi anterior és la no identificació dels perfils de qui diu quins discursos. En primer lloc, pel limitat nombre d'entrevistats, que obligaria més que a identificar perfils, a la identificació dels propis entrevistats, qüestió que trencaria amb el principi de confidencialitat de la tècnica emprada. En segon lloc, perquè uns dels objectius principals d'aquest procés de validació a partir de les entrevistes a perfils diferents d'experts és la cerca de consens, d'una certa convergència en les valoracions que en fan de les propostes.

A l'anàlisi qualitativa de continguts desenvolupada en aquest projecte s'ha tingut en compte tant la forma (els termes utilitzats per dir allò que es diu) com allò que és més implícit que explícit (el que s'apunta o es manté latent en el discurs). Aquest tipus d'anàlisi es desenvolupa a partir de l'establiment de categories analítiques (codis) i l'assignació de fragments de text a aquestes categories (codificació). Aquest procés de codificació culmina amb una estructuració semàntica entre les diferents categories, de manera que quedin explicitades les seves propietats i dimensions. La forma visual de presentar aquesta estructura és mitjançant l'ús de mapes conceptuals o semàntics. L'anàlisi s'ha realitzat amb l'ajuda del programa ATLAS.ti, una vegada transcrites les gravacions provinents de les entrevistes.

3. Resultats

A partir dels objectius del projecte i del disseny del guió de les entrevistes, l'anàlisi d'aquestes s'ha estructurat a partir de dos grans apartats. En primer lloc, les dificultats trobades en l'àmbit de la recerca en salut i seguretat laboral: quins obstacles, quines limitacions es troben els investigadors a l'hora de fer recerca. En segon lloc, s'ha posat el focus en els possibles suggeriments que els entrevistats han fet respecte a la millora de la recerca en SSL. Dins d'aquest apartat també s'han considerat les propostes de millora sorgides a partir de la valoració de les propostes de recerca presentades en el marc del projecte anterior que emmarca aquest encàrrec. S'ha considerat diferenciar, des del punt de vista analític, les propostes i/o suggeriments estrictament vinculats a la valoració de les propostes presentades d'aquells suggeriments proposats de forma oberta en el transcurs de les entrevistes. Aquesta distinció també existia en el propi disseny del guió d'entrevista i es farà menció en aquesta anàlisi de resultats.

3.1. Dificultats en l'àmbit de la Salut i Seguretat Laboral

Respecte a les dificultats en recerca en SSL (veure Mapa 1 a l'Annex), destaquen quatre aspectes principals: recerca insuficient, treball vs. salut, instruments de mesura, accés al camp. Els dos primers aspectes fan referència al contingut de la recerca actual en SSL, mentre que els dos darrers aspectes tenen un caire més metodològic.

Recerca insuficient

El primer aspecte a analitzar comprèn certs elements de consens (destacats per pràcticament tots els experts) i altres elements més polaritzats. En general, aquests elements apunten a una certa crítica per part dels experts en tant que la recerca en l'àmbit de la SSL presenta una sèrie d'obstacles o limitacions. Aquestes limitacions fan referència als objectes d'estudi d'aquesta recerca.

Per una banda, alguns dels experts entrevistats consideren que la recerca en SSL resulta una recerca relativament superficial, en tant que preval la recerca de caire quantitatiu. L'ús majoritari d'enquestes i registres de tipus quantitatiu aporten elements d'interès, però sovint poden desembocar en recerques relativament superficials. Aquesta criticada superficialitat fa referència al no (o poc) aprofundiment en la determinació de causes i/o relacions vinculades a la SSL.

Ens interessa veure que hi ha darrera de les exposicions psicosocials perquè només veient les exposicions no solucionem problemes.

Aquesta gent el que fa és anàlisi de grans dades de dades secundàries. El Ministeri de Treball va elaborant estadístiques de sinistres, de tal, tal, tal.. La UE també, l'Eurostat, i aquests agafen totes les estadístiques disponibles i fan creuaments i bueno fan estadística llavors aquesta i a nivell internacional jo crec que és el que predomina. Els estudis que hi ha sobre salut laboral és això, doncs correlacions entre el lloc en el que hi ha més accidents i variables diferents: sexe, ingressos, de no sé que, del lloc de treball, i això la veritat que dóna moltes pistes. És molt interessant. El que passa que treballant amb una informació, pel meu gust, massa superficial però li reconec el valor i crec que és indispensable que hi sigui.

Per una altra banda, aquesta superficialitat també entronca amb la segona crítica que fa referència a una certa presència de la recerca de tipus més tècnic. S'apunta a recerques centrades en el disseny i desenvolupament de mètodes i tècniques de detecció de riscos o a recerques on els resultats resulten massa tècnics en el sentit de massa específics o aplicats a solucions molt concretes.

Hi ha una visió tecnòcrata de la recerca i també l'investigador té molt de pes i també l'interès de l'investigador passa per davant de la població.

[...] jo crec que el 90% de la recerca que es fa és sobre aquesta o mètodes probabilístics per fer anàlisi d'accidents de treball i més o menys sofisticats i arbres de fallida de no sé que... Bueno, és un tipus de recerca molt especialitzada, molt tècnica i que per donar una visió global... Bueno, segurament és necessària també. Hi ha de ser, però des del punt de vista social com a mínim també ens queda pobre. Clar, és una recerca que no només et descriu que és el que està passant, sinó que també fan recomanacions a partir d'això. Llavors si no es té una visió global sobre el sistema laboral i de com és l'ecosistema de la empresa, doncs acabes fent recomanacions: per què, doncs, els taps de les ampolles siguin de tal forma i no de tal altre; o per què els endolls tinguin uns fusibles i no uns altres i coses així. Però la situació global de perquè la gent s'accidenta i perquè per la salut... De fet més que els accidents jo crec que el greu en el món laboral és tot el procés d'emmalaltir que és el gran iceberg que tenim... Doncs, tot això no hi entren... Crec que donen explicacions massa parcials i massa limitades.

Y lo que yo reclamo en esa petición: falta mucha ciencia de la prevención que es lo que no está, actualmente la prevención es una técnica y punto no hay ciencia detrás de la prevención. No hay equipos trabajando específicamente para la prevención, con idea científica. Lo que hay es gente utilizando la minería de datos o utilizando parámetros para hacer prevención, pero no prevención lata. ¿La gente que hace? La gente hace las evaluaciones de riesgo, la gente vende EPIs, la gente... ¿Pero se investiga? No, se desarrolla un EPI nuevo. ¿A eso le llamamos investigación? A ver... Vamos a ver si ahora resulta que antes la línea de vida se cogía... Esto es un proyectito de ingeniería donde alguien pues se ha encontrado una solución más inteligente... ¿A eso le quieres llamar investigación? Vale, pues llámale investigación, pero yo no le llamaría investigación. Eso no deja de ser si quieres re-ingeniería... Pero no es investigación.

També trobem un tercer element que defineix les dificultats a l'hora de fer recerca. Aquest element, molt present en la majoria d'entrevistes, fa referència a les dificultats de la recerca en SSL a l'hora de trobar finançament per tal de dur a terme projectes en aquest àmbit. Aquestes dificultats fan referència al fet, consensuat per tots els experts entrevistats, de que la SSL no té un espai definit en el ventall de prioritats de la

recerca. Els investigadors entrevistats reconeixen grans dificultats a l'hora d'ubicar els seus projectes dins de les diferents convocatòries de finançament per la recerca. A aquestes limitacions per poder ubicar l'àmbit de la SSL dins del ventall de possibles programes de finançament també s'apunta a la manca de finançament estable per part de les administracions en aquesta matèria.

[...]Aquest interès per entendre i per facilitar la interacció entre els agents no és mai una prioritat de les convocatòries ni res que s'assembli. No hi és ni en les grans prioritats ni en les petites prioritats ni a les convocatòries. No hi és mai i, clar, això és un handicap important, no?

No es posen diners per a la investigació en salut laboral. S'ha acabat, això. L'Europa fa temps que no posa ni un duro en això.

No es buen momento para la lírica... Estem en mig d'una situació molt greu des del punt de vista del suport a la recerca. Qualsevol tipus de recerca, però especialment en la recerca en camps que són camps que no estan en el mainstream de la recerca ni aquí ni fora d'aquí. I això que estem al mig de grans dificultats i unes retallades impressionants pel que fa als recursos, continuem fent recerca "contra viento y marea".

El problema fundamental, como puedes entender, es que cualquier tipo de proyecto necesita unos recursos y la administración ni es ágil ni está capacitada para hacerlo, bien porque las cuestiones burocrático-administrativas desde que se detecta el problema hasta que se genera la fuente de recursos hay una dilación en el tiempo que es imposible de asumir. Y no porque lo hagan mal sino simplemente porque no lo pueden hacer. Desde que detectas el problema... Por ejemplo, ahora yo me hago cruces de que no haya nadie que esté trabajando nanotecnología y prevención o nanopartículas y prevención de riesgos y cómo influye. Pero es que es un problema que se ha detectado hace diez años y actualmente todavía la administración no sabe, no está, no se presenta... cuando la administración detecte que ese problema surja, puede ser por una tecnología, por una enfermedad, por una crisis... Desde que detecte el problema hasta que haga las medidas oportunas para liberar la fuente de financiación pues va a pasar un tiempo,

Treball vs. Salut

El darrer element connecta directament amb la següent dificultat que detecten els entrevistats. Aquesta dificultat fa referència a les dificultats per ubicar l'àmbit de la SSL dins dels àmbits de recerca més propers: l'àmbit del treball i l'àmbit de la salut. La tensió entre ambdós àmbits i les dificultats per encabir la SSL és una constant en totes les entrevistes i es reflecteix en tota l'anàlisi. Aquestes dificultats de definició fan de la SSL un objecte marginal o molt secundari en cadascun dels dos àmbits, qüestió que es relaciona directament amb les dificultats dels investigadors per obtenir finançament donades les prioritats de recerca majoritàries.

Pots entrar a recerca publicada, evident, aplastant, en temes de ciències de la salut, si entres en l'àmbit de la sociologia és una altra cosa, en el àmbit de sociologia veuràs molta participació però res de salut laboral. Però la intersecció entre els dos és molt testimonial i això, òbviament, és un problema d'orientació [...]

És una assignatura pendent... Això ja ho sabem molt, la dificultat que hi ha entre treball i salut per a coordinar-se, potenciar-se i guanyar sinergies i això, clar, perjudica a la recerca en salut laboral, perquè en salut laboral hem de mirar cap a les dues direccions, és bifront, i hem de mirar cap el treball i cap a salut. Quedem coixos en salut laboral sigui en la recerca o en les polítiques. Si no anem junt amb la mirada de salut, doncs és una

mirada esbiaixada. Però la mirada de treball també i, clar, a vegades costa molt. La experiència aquí a Catalunya és molt clara en aquest sentit. Costa col·laborar.

Aquesta difícil situació de la SSL en l'escenari de la recerca provoca dues situacions destacades pels entrevistats. Per una banda, les insuficients sinergies existents entre els investigadors que fan recerca en SSL, qüestió que impediria col·laboracions molt útils entre ells. La recerca en SSL se'ns mostra com una recerca molt aïllada des del punt de vista dels seus investigadors. El segon aspecte que es destaca és la poca recerca en salut laboral. La tensió entre treball i salut i la indefinició de la recerca en SSL fa que determinats objectes d'estudi quedin més relegats que altres. Entre ells, alguns experts entrevistats destaquen aspectes vinculats a la organització del treball (ho veurem més endavant) i aspectes vinculats a la recerca de malalties vinculades al treball.

Jo et diria que un tercer problema que tenim és que som poca gent que treballem en recerca en salut laboral. En salut ambiental és diferent. En salut laboral som poca gent. Doncs, vol dir que no hi ha possibilitats de sinergies ni molta cosa. És una investigació molt minoritària. Això no passa només aquí, passa per tota Europa.

Com minsa, com molt pobre molt... Jo crec malauradament que nosaltres som dels pocs grups de recerca en aquest tema. Aquí a Barcelona evidentment hi ha més grups per sort i, en fi, jo crec que hauríem de treballar més coordinadament o col·laborar més intensament. Cadascú està en un camp molt específic, però jo crec que la recerca és pobre.

Creo que hi ha una sèrie de dades que ara queden ocultes que són les que tenen a veure amb temes de malalties, perquè els estadístiques sobre accidents són relativament fiables. Fins i tot es diu que hi ha una sobredeclaració... Hi ha algú que ha estimat que hi ha un 5% més d'accidents dels que realment es produeixen, però és per motius d'aquests legals.. que convé al treballador o empresari. I, en canvi, en el cas de les malalties, doncs, aquí hi ha una infradeclaració de les dades que es recullen...

Instruments de mesura

Una de les dificultats de caire metodològic que apareix en l'anàlisi de les entrevistes està vinculada als instruments de mesura desenvolupats en la recerca en SSL. En aquest cas, la crítica fa referència a que, sovint, alguns d'aquests instruments o tècniques són insuficients o presenten deficiències que dificulten el seu aprofitament en la recerca en SSL. Aquestes crítiques, de forma aïllada, no apareixen consensuades per tots els entrevistats, tot i que, considerats de forma conjunta, s'observa un cert discurs al voltant d'aquesta dificultat.

En primer lloc, es destaca les mancances en certs registres (p.e. certs registres de malalties) que dificulten poder relacionar certes variables a l'hora de fer recerca. També es destaca el fet de que sovint no es troben dades en SSL suficientment sistematitzades per tal de poder ser utilitzades pels investigadors. En aquest aspecte,

destaquen dades sobre exposicions i riscos i dades sobre malalties laborals. En tercer lloc, i complementàriament als anteriors, alguns entrevistats destaquen el poc nivell de certes enquestes fetes sobre SSL. Particularment destaca l'Enquesta espanyola de condicions de treball, tant pels seus continguts com per la seva variabilitat en la formulació de preguntes. En aquest sentit, cal destacar que els investigadors defensen la continuació de l'ECCT així com l'ús de certes enquestes europees (WERS). Aquesta qüestió ja es desenvoluparà més endavant. Finalment, alguns experts critiquen la no validació científica de certs mètodes d'avaluació de riscos laborals presentats i que són utilitzats per entitats de gestió de riscos laborals. Aquesta situació ve condicionada pels interessos creats dins de l'àmbit mercantil de la SSL.

Hi ha un problema, per exemple, amb la part de càncer, que no tenim registres de càncer aquí. Això no depèn del Departament... Depèn bàsicament del Departament de Salut, no del de Treball. Això ens fa la vida molt difícil pels estudis de càncer, perquè pràcticament no podem fer els estudis de seguiment de la gent. Doncs, un tipus d'estudi molt comú amb estudis sobre grups poblacionals, aquí a Catalunya no ho podem fer, perquè tenim registres regionals, no tenim registres de càncers a tota Catalunya. Tenim registres per Tarragona i Girona, no tenim registres de càncer per tot arreu. Això vol dir que una eina molt important que tenim és molt difícil d'utilitzar. De fer estudis prospectius podem fer, però són més complicats perquè hem de fer seguiment actiu de la gent. No podem anar a un arxiu i que ens diguin quins són els que han tingut càncer i quins morts o tot això. Un gran problema per a estudis de càncer això. Ens deixa fora de tota investigació això.

Un segon problema és que tenim poques dades i que això també es refereix també al departament de Treball: d'exposicions, de riscos sistematitzats. Tenim pocs arxius sistemàtics de que passa aquí Catalunya, que passa en aquest país. El problema fundamental es que el dato está supeditado a la justicia. O sea, si esto es un accidente grave o no y fuera siempre el técnico el que lo hace... Pero cuando esto está supeditado a que un juez puede cambiar el veredicto, entonces ya la hemos liado, porque ya no somos capaces de colocarlo de alguna manera. Después ¿qué pasa? Pues eso tiene que ver con todos los modelos de contratos que tenemos en el país, con todo el trabajo negro, con todo una serie de parámetros que no afloran, (E6)

L'enquesta espanyola és, bueno, no m'importa que es gravi... és molt dolenta... era abans pitjor perquè es feien les enquestes al centre de treball. Això ja ha canviat seguint els criteris metodològics de la UE, però el qüestionari era un qüestionari molt millorable. Tots els qüestionaris són millorables però el del Instituto Español era molt millorable i vam intentar influir però no ho vam aconseguir. De tota manera el tema ja està resolt perquè sembla que la propera enquesta espanyola es farà conjuntament amb l'enquesta europea seguint els criteris europeus... Per tant, serà tant del punt de vista metodològic, de a on es fa l'entrevista, que es farà a domicili com el qüestionari, els continguts del qüestionari...

També l'Instituto Nacional de Seguridad i Higiene del Trabajo cada cert temps fa la Encuesta Nacional de Condiciones de Trabajo, on fan una anàlisi profunda.. fan 3000, 5000 enquestes o no sé quantes mils a treballadors, també als directius de les empreses i fan uns informes que permeten veure l'evolució. També és cert que l'evolució es pot veure fins a cert punt, perquè cada vegada que fan una enquesta van canviant variables. Però és perquè el punt de partida era molt pobre. Les dades sobre que és el que està passant i quins són els factors claus en salut laboral, doncs, històricament era ridícules. Eren unes coses molt limitades i a poc a poc han anat ampliant i han anat enriquint-les i això també té el desavantatge aquest que la sèrie històrica no és molt comparable.

Demandar que un mètode per que pugui ser utilitzat hagi d'haver estat validat i per tota la comunitat científica excepte el que no està validat que li suda la punta del nabo, és lo habitual aquí. Passa que això és anar molt a contra corrent perquè vivim en un país on es despenja la direcció general de inspecció de treball que són bàsicament juristes per no dir... són juristes, i treu una circular, per tant va a missa, dient: aquesta llista de mètodes són vàlids, i ja està, lo qual no té ni cap ni peus. La inspecció de treball ha de dir, un tema tècnicocientífic, per on va?. És que no en tenen ni idea. No només no tenen ni idea, si més no és la seva funció. Si en cap país del món fan això, per què aquí se'ls ocorreix? Per que se'ls hi ocorreix? Segurament pel que dèiem abans: per connexions, polítiques, de grans grups.

La mayoría de los estudios son estudios fool. Son ideas no son estudios: 'por cada euros que gastas en prevención recuperas cinco... ¿Y quién te ha dicho esto? ¿Quién te ha contado esa mentira y de dónde lo has sacado? ¿Dónde está el artículo que ha hecho un análisis de 10.000 empresas y...?' No existe, eso no existe... Eso son palabras bonitas que a cualquiera se nos puede ocurrir en un congreso y nos queda muy bien, nos queda muy bonito y éticamente y estéticamente queda muy bonito pero ahí queda, queda en eso: en poesía de la prevención que hay mucha, hay mucha poesía de la prevención.

Accés al camp

La darrera dificultat que destaquen els experts entrevistats també és de caire metodològic. Aquesta fa referència a les dificultats dels investigadors per accedir al camp d'estudi vinculat a la SSL o, si es prefereix, per poder estudiar qüestions vinculades a la SSL.

El que no et deixen és accedir a dins, a l'interior. Això és molt opac, però entre les seves memòries de responsabilitat corporativa, el que et diu el tio de la premsa, el seguiment de l'actuació pública de la empresa a través dels mitjans i tot això també et permet obtenir força informació. El que és difícil és obtenir el que es fa dins de la empresa. Això no t'ho diu ningú.

En aquest sentit, des d'un punt de vista general, destaquen dues qüestions. La primera fa referència a la interrelació d'interessos privats o mercantils que travessen la gestió de la SSL. La segona qüestió fa referència a la concepció que la societat (i, per extensió, aquells àmbits susceptibles de ser considerats el "camp d'estudi") en té de la SSL¹. En el primer cas, segons els experts entrevistats es destaca la presència excessiva d'interessos, de relacions, de sinergies negatives entre actors dins del sistema de SSL que dificulten l'accés als àmbits d'estudi relacionats (p.e. empreses, serveis de prevenció, etc.), creant un "sistema pervers" que desincentiva la recerca en determinats aspectes de la SSL. En aquest sentit, i vinculada amb la recerca més tecnocràtica, alguns experts destaquen la naturalesa d'algunes convocatòries, beques, etc. vinculades a actors privats vinculats a l'àmbit de la SSL.

Si tenim totes les mútues elaborant instruments propis! Perquè, clar, com el sistema és pervers i competeixen entre elles pels clients en comptes de col·laborar. Totes volen

¹ Aquesta qüestió ja va sortir de forma reiterada en els grups de discussió realitzats en el marc del projecte precedent, on es destacava les dificultats de desenvolupament de la SSL a partir de la concepció que tenia la societat d'aquesta i de la cultura empresarial existent en el nostre entorn.

tenir la seva marca pròpia, que és absolutament pervers, a part de ser un despilfarro econòmic de tres parells de nassos. I l'únic de que es tracta és de tenir la marca, no tenir cap evidència darrera i per descomptat cap tipus de qualitat, no? [...] Per exemple, tot el desgavell que hi ha en vigilància de salut.....no els preocupa la recerca. No en fan. Si els preocupés, alguna cosa en farien. No els preocupa. Què els preocupa? La marca els preocupa; els preocupa vendre el servei; els preocupa vendre analítiques de colesterol tantes com puguin, que no serveixen per res; els preocupa vendre radiografies, ecografies i el que faci falta en tecnologia perquè aquí darrera és on hi ha... m'entens? [...] Llavors jo crec que el tema aquest és força pervers. Aquest país té aquests dissenys en que associacions privades d'empresaris gestionen fons públics per produir un benefici social en teoria però pel mig hi ha negoci privat i a sobre competeixen entre elles. Això és un sistema pervers, no? I per acabar-ho de fer més pervers resulta que aquests que fan negoci amb això com més malalties notifiquin, com més malalties reconeixin, menys guanyen; i com més inverteixin en prevenció, menys guanyen. No té ni cap ni peus això. És que és pervers el sistema. Això no pot funcionar. És impossible que funcioni.

Perquè qui paga mana, els recursos per fer investigació els dona o els organismes estatals o supra estatals, públics i fundacions privades normalment. Llavors les fundacions privades normalment depenen o d'una empresa o d'una mútua, en general i s'investiga allà que no sigui... que no contradigui gaire la dinàmica habitual de la empresa o de la mútua.

Las empresas que piden prevención de verdad son grandes y tienen dos, diríamos dos tensores, el tensor uno es cuando tienen un accidente importante y tienen que venir a recurrir para que hagan... eso está muy de moda en casi todos los lados. Ahora ya más que pedirte una solución a un caso te piden una investigación que, entre comillas, les sirva de coartada para el caso. Eso es el nuevo juego. El nuevo paradigma es eso: yo he tenido un accidente de una grúa y yo no te pido que me analices la grúa, sino que me analices que cosas podían haber fallado en la grúa, que me hagan una investigación de fallos de grúa tal... para ver si dentro de esos encuentro el agujero para colocármelo. Bueno, es el nuevo juego...

Una altra dificultat molt present en el discurs dels entrevistats es la concepció que la societat en té (i, particularment, aquells subjectes susceptibles de ser estudiats com els treballadors i els càrrecs de gestió i/o direcció de possibles empreses estudiades) de la SSL. Sovint la SSL apareix com un element desconegut, secundari i, fins i tot, incòmode. En el primer cas, destaca la idea de que els riscos laborals, les malalties, etc. resulten relativament poc conegudes dins de determinades empreses i per determinats tipus de treballadors. Però, a més, en determinades empreses i per a determinats treballadors se li dona poca importància, considerant-lo un element secundari. Finalment, en determinats àmbit la SSL, a més, resulta un element incòmode, no només per certes capes directives, sinó també per a determinats treballadors. Tots aquests aspectes fan referència a una deficient o poc desenvolupada cultura de la SSL. Aquesta feble concepció de la SSL, segons els investigadors, sovint dificulta l'accés a determinades empreses, a determinats col·lectius de treballadors a l'hora de fer recerca.

Llavors, passa el mateix a nivell d'una empresa: l'encarregat de prevenció de riscos, el directiu encarregat de la prevenció, doncs també acostuma a ser algun personatge perifèric en l'staff directiu. De fet, normalment ho adjudiquen a recursos humans i, si hi ha sort, doncs creen una figura d'algú que és l'encarregat. Però, de fet, per això sempre

insisteixen en que l'encarregat de prevenció de riscos hauria de ser l'alta direcció de la empresa. No és una cosa que s'hagi de delegar en algú perquè se n'ocupi, perquè si no forma part de totes les decisions que es prenen doncs després es xoca sempre. I a la pràctica això és molt complicat, perquè no és fàcil convèncer al màxim òrgan de direcció de que la prevenció s'ho han de fer d'ells. Llavors en algunes empreses si que s'ho fan ells, però en d'altres no.

Perquè tothom sap que incompleix les normes, complir les normes de salut laboral, igual hi ha algun lloc on les compleixen però en el... no m'atreveixo a posar un percentatge però és un percentatge molt alt, perquè algunes... per poder-les complir s'ha d'organitzar l'empresa i la feina d'una altra manera. Gairebé de sempre, de fet, el tema de l'organització del treball és la variable clau o una de les variables clau. [...] Llavors com que la rutina és treballar sàpiguen que el que s'hauria de fer no es fa, doncs quan algú et pregunta, sobretot si és algú extern amb qui no hi tens confiança, doncs és dissimular, es comença dissimulant i si intentes traure una mica més, és complicat... fins i tot els propis treballadors. A no ser que sigui un treballador conscient, que tingui un problema i que vulgui resoldre-ho, doncs es troba amb la asimetria aquesta de poder que fa que o tingui molt poder de negociació o se'n va al carrer o, bueno... intentar resoldre un problema de seguretat o salut és molt complicat.

[...] passar les enquestes aquestes que fan per detecció de riscos, clar tot això és temps i no només resisteix l'empresa, també el treballador, doncs, clar, diu: "Vaja mandanga", "Ara que me estàs contant aquí!" o sigui "Escolta'm jo aquí vinc a treballar i tal".

Finalment, apareix una darrera dificultat vinculada a l'accés al camp d'estudi de la SSL. Aquesta dificultat fa referència a la progressiva desregulació de les activitats econòmiques, incloent l'augment de figures més atípiques com els treballadors autònoms i els treballadors en economia submergida. Els investigadors entrevistats destaquen l'augment progressiu d'aquestes figures i d'aquesta situació que dificulten considerablement l'accés a aquestes figures. L'escenari d'una gran empresa amb estructures definides, amb interlocutors identificables i amb responsables vinculats a la SSL s'erosiona en un economia progressivament desregulada i fragmentada. Els experts avisen dels perills d'aquest escenari en tant que augmenten les dificultats per poder estudiar als col·lectius de treballadors que, cada cop més, s'ubiquen dins d'aquest escenari. Aquesta idea de la desregulació i la fragmentació de les activitats econòmiques és una constant en els discursos de tots els experts entrevistats i apareix en tots els apartats de l'anàlisi.

L'única cosa que no tinc clar és que aquí estem parlant sempre amb interlocutors ben identificats i els problemes que tenim amb salut laboral avui en dia a les nostres societats són les ocupacions i tipus de treballs que no tenen un interlocutor molt evident, que és tot el treball submergit, el treball temporal, amb contractes horrorosos. Doncs aquests ni els trobes bàsicament, no estan ni en sindicats, les empreses tenen poc interès en ser controlades. [...] els problemes més greus que tenim en pla de salut laboral jo crec ara és tota la part desregulada. Tenim molts...

Que passa amb els immigrants que estan aguantant i que s'han quedat i que continuen aquí malgrat que estan treballant en el treball informal? Jo crec que hem de... ara estem fent recerca en treball informal... la gent que treballa sense seguretat social que no està en cap registre, no està en la mostra continua, si tenen una accident no seran registrats, si tenen una incapacitat no podran anar al metge o el metge no li donarà la baixa perquè no està afiliat. Clar, no estan! Quina és la quantitat d'aquesta gent que està treballant

informalment? No ho sabem. Ara mateix lo que estem creant és una dualitat en la salut laboral, els que estan coberts i els que no estan coberts, i la clau és la cobertura de la seguretat social.

Oiga, ¿en esa economía negra cómo se producen los accidentes y los tipos de accidentes? Eso no son accidentes... 'No, porque sólo son accidentes aquellos que uno hace por cuenta ajena...'

3.2. Suggeriments en salut i seguretat laboral

Després d'analitzar les dificultats formulades pels experts, el guió d'entrevista contenia la possibilitat de que els investigadors consultats poguessin fer suggeriments de línies de recerca que la SGSSL pogués desenvolupar. El següent apartat segueix aquesta línia. En qualsevol cas, cal contextualitzar aquests suggeriments en el marc de les entrevistes realitzades i, per tant, dels aspectes prèviament analitzats.

Tal i com s'observa en el Mapa 2 (vegi's l'Annex), els suggeriments dels experts consultats es posicionen al voltant de dos eixos d'anàlisi: el focus d'atenció i les actuacions en SSL. El primer d'ells fa referència a suggeriments que apunten més als objectes d'estudi, les temàtiques de recerca, etc. En definitiva, són propostes que apunten a l'enfocament de la recerca. El segon eix d'anàlisi fa referència a propostes específiques i definides d'accions de recerca en SSL. Aquesta distinció analítica permet visualitzar més clarament les diferents propostes sorgides en el marc de les entrevistes i que vehiculen les dificultats presentades prèviament. La relació entre aquestes propostes i les dificultats són els elements constituents de la validació realitzada pel conjunt d'experts consultats.

3.2.1. Focus d'atenció

Les propostes dels investigadors sobre el focus d'atenció que la SGSSL pot adoptar es poden observar de forma detallada en el Mapa 2 (vegi's l'Annex). En aquest sentit, els experts consultats destaquen: 1) l'adopció d'una visió estratègica per part de l'administració per tal d'ajudar al desenvolupament de la recerca en SSL de forma adequada; 2) posar el focus d'atenció en dos aspectes claus en la SSL: la salut laboral i, particularment, les malalties, i l'estudi de l'organització del treball en el si de les empreses; 3) tenir en consideració la relació efectiva entre les condicions de treball i les condicions d'ocupació; i, finalment, 4) atendre a una nova i emergent situació com és la progressiva desregulació de l'economia i de les ocupacions vinculades a ella i els efectes en la SSL.

Economia desregulada

El primer focus d'atenció que apunten els entrevistats destaca per la seva presència en tota l'anàlisi. Els investigadors consultats alerten del perill de la progressiva desregulació i fragmentació de les activitats econòmiques (incloent la desregulació més extrema característica de l'economia submergida), que pot provocar el deteriorament de les condicions de treball i l'augment de la vulnerabilitat dels treballadors front als possibles riscos laborals. La fragmentació de les activitats econòmiques apunta a l'augment progressiu de petites unitats econòmiques. Parlen de petites i sobre tot microempreses i dels autònoms. Dos grups que, per les seves característiques, tenen dificultats per poder gestionar la prevenció de riscos laborals. També cal afegir aquells treballadors vinculats amb activitats submergides o amb condicions de treball especialment precàries.

Això no entra aquí. És l'única cosa que no veig aquí. No sé com ho podem fer. No es pot fer, saps? Això es pot fer canviant la societat, no? La situació econòmica i que no hi ha solució... Això és l'única cosa que trobo a faltar, l'economia no regularitzada. Què fem amb aquests?

La variable més sensible per discriminar formal d'informal és: estàs afiliat a la seguretat social? Perquè sinó estàs afiliat, no tens lesions per accidents de treball, no tens malalties professionals, no tens baixes laborals, no estàs en joc. Tens servei de prevenció? Bueno, no contes... L'economia informal està creixent, la crisi està servint per desregular el mercat laboral. Això és evident.

Tota aquesta vessant que està una mica més oblidada, la precarietat, la desigualtat, la economia submergida, l'economia informal, no? Tota aquesta vessant pot ser molt enriquidora.

En aquest context cada cop més precari, els investigadors apunten a la necessitat de posar el focus d'atenció en aquells grups més vulnerables, com el col·lectiu de dones immigrants, joves immigrants, treballadors manuals, etc. En el discurs aflora la urgència d'estudiar aquells col·lectius que, per la seva vulnerabilitat laboral, pateixen un major risc d'exposició a riscos laborals. Aquests grups també resulten significatius respecte a l'atenció a les malalties laborals, les quals els investigadors consideren que es podrien agreujar.

Jo crec que identificar grups molt més vulnerables, grups molt més específics: immigrants, dones, dones immigrants joves... i manuals. Aquí està el grup amb el que hem de fer coses especials, perquè sinó quedaran encara més vulnerables, encara patiran més problemes de salut amb la seva feina, no? [...]Clar, no estan! Quina és la quantitat d'aquesta gent que està treballant informalment? No ho sabem.

Bueno, les dificultats de pimes i autònoms, això és claríssim. De fet el gran problema aquí és que les grans empreses no en tenen de problemes de salut laboral. En tenen però hi ha els mitjans i hi ha els mecanismes previstos perquè la prevenció funcioni i segurament encara es podria millorar alguna cosa. Però són les Pimes i els autònoms

que queden... els autònoms ni tant sols se sap perquè queden fora de les estadístiques... els accidents i malalties dels autònoms també haurien de passar a les estadístiques de sinistralitat. I tota aquesta problemàtica dels falsos autònoms i tot això s'hauria de vigilar molt perquè teòricament un autònom té capacitat per organitzar-se com ell vulgui, però a la pràctica això no és sempre cert i menys en els dels propis autònoms. Pensant que bona part dels problemes de salut laboral es poden resoldre modificant l'organització de la feina o del temps o de coses d'aquestes, llavors aparentment els autònoms podrien fer-ho, però molts no poden per la pressió que pateixen de la empresa per la que treballen o dels encàrrecs.

Condicions d'ocupació vs Condicions de treball

La relació entre la recerca de les condicions d'ocupació i les condicions de treball es va palesa en el discurs dels experts consultats. Cal apuntar, però, que la presència d'aquesta temàtica està condicionada pel fet de que constituïa una interpel·lació directa inclosa en el disseny del guió d'entrevistes. Tot i així, aquesta relació apareix en el conjunt de les entrevistes en altres conceptes de l'anàlisi.

En general, la majoria d'investigadors comparteixen l'opinió de que cal posar el focus d'atenció en les condicions de treball, però sense deixar de mirar a les condicions d'ocupació. En altres paraules, cal fer recerca específica i especialitzada sobre determinats riscos i els seus determinants, però cal tenir present o cal contextualitzar aquests determinants. Tot i així, hi ha una certa disparitat d'opinions sobre la viabilitat de poder estudiar aquesta relació, especialment perquè els instruments de mesura no ho permeten². En qualsevol cas, es defensa una certa posició "generalista" per part de la SGSSL que es podria complementar amb les recerques més especialitzades de la recerca més acadèmica.

Les dues coses. Diguem que les condicions d'ocupació són més determinants de la salut i les condicions de treball són més factors de risc. La salut pública que diem, no? Clar, les dues són molt importants des del punt de vista de l'impacte. A llarg termini les primeres, o sigui que no hi hagi feina o que la feina que hi ha.. que hi hagi atur, que hi hagi molta precarietat té un impacte enorme, però en canvi des del departament de treball i des de l'empresa aquí s'hi pot influir molt menys. O sigui, lo més macro depèn molt més de variables macroeconòmiques, més internacionals, i per tant el govern de Catalunya hi té menys a fer, que no lo més micro i, per tant, jo et diria que les dos les veig important però la més centrada en condicions jo crec que és més pragmàtica.

Jo crec que aquí, des del nostre grup des de fa molt de temps diferenciem entre condicions de treball: postures, manipulació de cargues, moviments repetitius.. del que és condicions d'ocupació: contractes, salari, protecció social. Això són dos dimensions que estan molt relacionades, però que hem de separar en les anàlisis i hem de tenir en compte en les anàlisis. Clar que si.

Els han de cobrir tots els àmbits laborals. Han de ser generalistes, però.. sempre si tens un àmbit en que estàs especialitzat perquè també és més interessant per tu: fas

² Aquí es pot observar la crítica als instruments de mesura insuficients i a la manca de connexió dels registres existents. Més endavant, s'apunta que una proposta d'actuació serà precisament la de potenciar la interconnexió de registres.

intervencions més completes i també per l'equip està molt bé, per a ells. Jo et diria que han de ser generals, però està molt bé si tenen alguna àrees que poden estar reconeguts com a especialistes.

Les dues coses. Dins de l'àmbit professional hi ha coses que estan passant des de ja fa anys però que no s'acaben de traslladar ni a les estadístiques, ni a les normes preventives i, a més a més, en els temps que corren, això no ho podran fer per això.. A l'hora d'estudiar l'àmbit laboral cal tenir en compte l'extralaboral: de les condicions d'ocupació, la política laboral, etc. Perquè influeix directament amb el que està passant aquí dins, però això jo imagino que els que des de l'administració es dediquen a aquestes coses prefereixen posar el límit aquí, perquè això ja és ingovernable. I aquí, doncs, poden fer alguna cosa però tampoc tant, però sí que poden potenciar la recerca en aquestes coses de.. coses que ja estan passant... a identificar-les millor i caracteritzar-les.

Un aspecte que destaquen alguns investigadors consultats respecte a la necessitat d'estudiar les condicions d'ocupació és la menor atenció a la salut i a les malalties laborals.

Crec que hi ha una sèrie de dades que ara queden ocultes que són les que tenen a veure amb temes de malalties, perquè els estadístiques sobre accidents són relativament fiables. [...] I, en canvi, en el cas de les malalties, doncs, aquí hi ha una infradeclaració de les dades que es recullen... (E4)

Malalties (o salut laboral)

La idea de salut laboral i les malalties associades al treball també és un aspecte que apareix en el discurs del conjunt d'investigadors. Segons aquest discurs, les malalties laborals no s'han estudiat suficientment i els registres existents no contribueixen a poder-les estudiar en condicions. La prolongació de la vida laboral i el deteriorament de les condicions laborals en determinats sectors d'activitat obliga a posar atenció a l'estudi de les malalties i la seva prevenció. Segons alguns entrevistats, la recerca en salut laboral ha de ser una prioritat. Aquesta idea connecta amb algunes propostes d'actuacions com la interconnexió dels registres (p.e. els historial clínics amb el informes de vida laboral) i, especialment, el foment de les enquestes combinades de salut i treball, que permetin la relació entre les malalties i el desenvolupament de l'activitat en el lloc de treball.

Aquesta prolongació de la vida laboral, que sembla raonable, afectarà al envelliment de la població. La gent gran que continuarà treballant als 70, com afectarà? Les baixes laborals està clar. Les malalties cròniques s'incrementaran, perquè vivim més. Treballem més. Per tant, la gent tindrà més raons encara per anar al metge: per una crisi respiratòria, una crisi metabòlica, la diabetis, la crisi... Ja tenim 64 anys... Doncs tot això, i el futur, és molt prospectiu, la salut laboral, quan sortim de la crisi serà igual des d'un punt de vista institucional, de recursos...

La reducció d'accidents jo suposo que és la línia que ningú pot obviar perquè és una cosa molt visible i s'ha millorat molt de fet. Però el tema de malalties jo crec que és el gran compte pendent. I malalties especialment de les que no són professionals, de les

que legalment no es consideren malalties professionals i, sobre tot, el que té a veure amb trastorns de musculoesquelètics, factors psicosocials i coses d'aquestes, que generen la meitat de les baixes. No sé si l'estrès i temes psicosocials són el vint i tant per cent i els temes de trastorns musculoesquelètics també són un altre percentatge similar... És a dir, moltes baixes laborals es deuen a això, a la dinàmica de la feina, però com que no són malalties professionals doncs queden com a malaltia comú i queden fora de l'àmbit de les mútues i fora de la responsabilitat empresarial i, vaja, aquí ja afecta a molta gent i conforme van disminuint les capacitats de negociació dels treballadors i van empitjorant les condicions de treball, això es multiplica.

Organització del treball

Un altre focus d'atenció que apareix (tot i que no té presència a tots els discursos) és la recerca d'aspectes que toquen directament l'organització del treball. Un aspecte que està relacionat tant amb les condicions de treball com les condicions d'ocupació del col·lectiu de treballadors. Aquest èmfasi en l'estudi de la relació entre organització del treball i la SSL està relacionada a partir de tres aspectes: l'estudi de la interacció entre els agents de la SSL (treballadors i empresa), la recerca orientada a l'acció i el foment dels registres de tipus qualitatiu.

I una cosa més, els serveis de prevenció propis, jo crec que a grans trets funcionen, però per què funcionen? Perquè estan en empreses grans. Són empreses grans que tenen comitè d'empresa i tenen delegats de prevenció. Llavors allà on les coses funcionen és on hi ha delegats de prevenció ben organitzats, i que això passa a la gran empresa. Llavors a les petites empreses o no hi ha delegats de prevenció o els delegats de prevenció que estan ja no tenen tant poder de negociació o de pressió i llavors tot queda més desdibuixat.

Aquesta és la discussió que tenim ja de fa temps, de la necessitat d'incorporar algun element que permeti identificar més els estils de gestió o les qüestions organitzatives.

L'estudi de les interaccions entre empresa i treballadors passa per estudiar les condicions en que interaccionen aquests dos agents. Però els investigadors van més enllà i proposen estudiar quins factors poden millorar aquesta interacció. Aquesta perspectiva estaria vinculada a metodologies d'investigació més participatives, on es busca estudiar aspectes de tipus organitzatiu i on, sovint, el canvi apareix relacionat de forma inherent al procés de recerca. En definitiva, suposa apostar per una recerca de la participació en pro de millorar les condicions d'aquesta per tal de poder afrontar de forma més adequada la gestió quotidiana de la SSL en els llocs de treball.

Aquí lo fonamental és com empresaris i treballadors interaccionen. Això és fonamental. I, per mi, el punt clau en la recerca hauria de ser aquest: com empresaris i treballadors interaccionen, perquè és la lluita, el contrapoder i és la disputa entre uns i altres pel que fa al que l'ambient de treball sigui d'una manera o d'una altra.

I interaccions entre actors dins de l'empresa. A mi em sembla que això és un tema a resoldre. De fet, en les petites i mitjanes empreses la cosa no funciona gaire perquè no hi ha interacció. Llavors s'hauria d'aconseguir que els treballadors estiguessin organitzats per poder exigir el compliment de la normativa.

En algunes entrevistes, de forma particular, aquest discurs més participatiu es reforça amb l'aposta d'una recerca orientada a l'acció. En altres paraules, una recerca de tipus aplicat. O si es prefereix, una recerca que en els seus objectius estigui inclosa la idea de canvi social.

El que els hi serveix és saber que hi ha darrera. O sigui, que poden canviar al conveni col·lectiu per millorar el disseny de la feina per augmentar la participació, per augmentar la autonomia. O sigui, d'alguna manera els interessa més, o nosaltres creiem que és més interessant, veure les pràctiques de gestió de la mà d'obra que hi ha darrera de les exposicions

El tema de la participació és lo que li donava el... això li donava estabilitat, ho feia perdurar... segurament no per tota la vida però mentre hi hagués això doncs diguem-ne al final els interessos de l'empresa i els treballadors convergien perquè tots obtenien resultats.

Un dels elements que podrien contribuir a aquesta perspectiva seria l'atenció a la idea de procés, que es podria veure reflectida en registres de tipus més qualitatiu, atenent a aspectes com estudiar perquè no es detecten determinades malalties laborals, com es mobilitzen els recursos dins l'àmbit de la SSL, com funcionen els diferents circuits d'actuació, etc. Segons alguns investigadors, aquesta perspectiva demana anar més enllà d'anàlisis quantitatives excessivament tècniques o especialitzades i busca tenir una visió més global de l'ecosistema d'una empresa i del sistema de relacions que compren la SSL.

Jo penso que aquest és efectivament per mi un objectiu estratègic. El que passa que no és només quantitatiu. O sigui, tornem al que deia abans. Hi ha molta qüestió de procés. O sigui, amb el sistema de malalties professionals el problema que tenim no és quantitatiu. El problema és que no es detecten, no se sospiten, no es diagnostiquen, no es notifiquen, no es registre. Clar, això no té res de quantitatiu. No té res, vull dir.. el que hem de veure és que fem perquè es detectin, perquè es diagnostiquin, perquè es notifiquin, perquè es registrin. I això té molt a veure amb el procés, no?

Si no es té una visió global sobre el sistema laboral i de com és l'ecosistema de la empresa, doncs acabes fent recomanacions per que, doncs, els taps de les ampolles siguin de tal forma i no de tal altra, o perquè els endolls tinguin uns fusibles i no uns altres i coses així. Però la situació global de perquè la gent s'accidenta i perquè per la salut... de fet més que els accidents jo crec que el greu en el món laboral és tot el procés d'emmalaltir que és el gran iceberg que tenim... doncs tot això no hi entren... crec que donen explicacions massa parcials i massa limitades.

Visió estratègica

Finalment, cal apuntar alguns aspectes que, tot i tenir un pes menor en el discurs del conjunt d'experts consultats, tenen una certa relació entre ells que cal destacar. Aquests aspectes apunten a qüestions vinculades amb la planificació discutida i

consensuada de què es que es vol fer en termes de recerca en SSL entre tots els actors implicats. En definitiva, els investigadors apunten a la necessitat de tenir una certa visió estratègica per part de les institucions implicades per diferents raons. En primer lloc, per tenir una idea clara del que es vol investigar i de les possibles contribucions d'aquesta recerca. En segon lloc, per fer un front comú respecte al recolzament de la línia a seguir, per tal de fomentar-la i donar-li coherència entre les institucions implicades (universitats, Generalitat, Ministeri, etc.). Aquesta visió estratègica reclama, per alguns experts, la consideració d'una inversió continuada i estable en el temps en matèria de recerca en SSL.

Hace falta una idea-fuerza en la administración y no hay de ideas-fuerzas. ¿Por qué? Yo me imagino muchas veces porque los políticos los eligen para cuatro años y a los cuatro años cambian y entonces lo que tienes que hacer es llegar y vencer inmediatamente, porque como tardes mucho, tardas un año en enterarte de que va la película, otro año en preparar los presupuestos y ya te vas, por lo cual los presupuestos que acabas aprobando son casi siempre de crisis para mantenerte. Por lo cual aquí lo que hace falta es que alguien lidere realmente la prevención como una idea fuerza desde el gobierno y que va más allá del consejero de trabajo que bastante problemas tiene con acabar con el paro.

El que si em sembla que ens cal a crits és un pla raonable a mig-llarg termini. S'ha d'entendre que estem parlant de qüestions complexes que no hem d'aspirar a solucionar en dos dies ni en dos anys. Però, per descomptat, si el primer any no fem el que hem de fer el primer any, mai farem el que hem de fer el segon any, no? I, per tant, que això és molt urgent. Suposo que ja és la intenció. M'imagino que aquest projecte s'inscriu dins d'aquesta intenció del Departament de treball de tirar cap aquí i això em sembla positiu. Però, clar, cal... després del primer pas, cal el segon, no?

Jo penso que la Generalitat, en aquest tema, una de les coses interessants que podria fer és recolzar aquesta línia però recolzar-la d'una manera planificada: què han de fer per fer les seves universitats, les universitats catalanes, quan es discuteix plans de I+D amb el Ministeri introdueixi aquest tipus de... Clar, són un munt de fronts. Però si els anem treballant tots una mica, potser en sortim més ben parats, com és impossible esperar que ens caigui el manà del cel. Això no passa. No passa mai.

[...] tant que parlen Comissions i UGT de la unitat d'acció i tal, aquest és un camp impressionant per fer unitat d'acció i en canvi estan separats,[...] Bueno, a lo millor, pues jo que sé, un personatge del tipus que a vegades hi ha hagut en el Consell econòmic i social espanyol, no el d'aquí, un personatge que sigui capaç de combinar, de fonamentar o cimentar... Però jo ho trobo molt important això, perquè és una via diferent. És una via en la qual tothom pot estar-hi interessat i que té resultats. I això, ja et dic, des de principi de la llei que encara no s'havia aplicat ja vaig veure que, cony, era una via a explorar. (E5)

3.2.2. Actuacions en SSL

Pel que fa als suggeriments o propostes d'actuacions concretes (Mapa 2 de l'Annex), aquests els podrien estructurar al voltant de tres grans idees. Una de les línies de actuació apunta a propostes més concretes de recerca i les altres dues parlen d'aspectes de suport i recolzament a la recerca en SSL. En primer lloc, el foment de la

recerca qualitativa (en el ben entès de que el següent grup de propostes fa referència al foment de la recerca de caire més quantitativu). En segon lloc, accions que busquin potenciar els diferents instruments de mesura i recollida de dades (registres, enquestes, etc.). En tercer lloc, potenciar els recursos i eines per tal de facilitar la recerca en SSL.

Recerca qualitativa

La primera actuació proposada apareix relacionada amb alguns aspectes apuntats respecte als focus d'atenció suggerits. Aquesta es refereix a la recomanació d'aprofundir o fomentar la recerca de tipus qualitatiu, d'estudiar de forma qualitativa les actituds i opinions davant els riscos, més enllà de mesurar de forma quantitativa les exposicions a determinats riscos. Aquesta recerca també apareix com a estratègia per superar una dificultat ja comentada com és l'accés al camp d'estudi.

[...] insisteixo amb lo del tema qualitatiu de procés. I de procés vull dir les necessitats dels usuaris. O sigui, els sistemes d'informació han de respondre a les necessitats dels usuaris. El propietari no hauria ni d'existir bàsicament. I els usuaris són no només el serveis de prevenció. Els usuaris són els agents i, per tant, els sistemes d'informació han de respondre a les necessitats d'informació d'aquests agents i actors, per prendre la millor decisió que puguin prendre en cada moment per mobilitzar els recursos que tenen de la millor manera. Jo crec que això és molt important i no és només quantitativu.

Hi ha un discurs normatiu que fa que tothom digui el que és políticament correcte d'entrada. O hi ha la tendència a això: o dissimular o dir el que teòricament s'hauria de fer... Però hi ha un desfasament, hi ha un 'gap' entre el que la gent diu que fa i el que la gent realment fa. I això ho sap tothom. Llavors la forma d'explicar això necessita aquesta aproximació més qualitativa, més d'anada i tornada, o més dialèctica.

L'enquesta per una banda li dóna molts materials quantitativus però aquests cercles que ells moltes vegades hi participen, no? Doncs, a l'inici sobretot clar això dóna una informació... és un grup de discussió en l'empresa i tu, si a més a més pues vas a varis dins de la mateixa empresa en diferents departaments i tal, pues clar et dóna una informació brutal.

Potenciar registres i/o enquestes

A continuació apareixen el que serien les propostes més contundents des del punt de vista analític en quant a les actuacions suggerides. El primer conjunt de propostes té a veure amb un aspecte que ja apareix a l'apartat de les dificultats a l'hora de fer recerca, expressades pels investigadors consultats. Aquest aspecte fa referència a les dificultats per tenir, per una banda, adequats instruments de mesura (i.e. enquestes) i, per l'altra banda, adequades bases de dades (i.e. registres)

Respecte als instruments de mesura, un suggeriment ja comentat en l'apartat anterior i que apunta al foment d'enquestes condicions de treball i de salut i. Aquesta idea, ja desenvolupada, està relacionada amb la necessitat d'estudiar en més profunditat la

relació entre l'estat de salut i el lloc de treball i, particularment, les malalties amb un possible origen laboral. També destaca la demanda de continuïtat de l'ECCT com a un adequat instrument de mesura, qüestió que contrasta amb la crítica realitzada a determinades enquestes de nivell estatal.

Aquest és un camp... perquè les enquestes serveixen a dos senyors: a la recerca, perquè són bases de dades molt potents per fer recerca; però sobretot han de servir per a la presa de decisions per als que han de prendre decisions sobre prioritats, política, regulacions, temes de salut laboral, sigui Europa, Espanya, Catalunya o els diferents països llatinoamericans.

Si entres amb les enquestes de salut i seguretat i tal, pues, clar, són molt específiques, hi ha alguna variable però... i si entres amb les de relacions laborals [...] són enquestes, estan ben fetes... clar són parcials perquè només és Comissions pues és qui es deixa, no? I fer-les... els resultats són delicats però bueno... i llavors quan les hi ensenyes al [...] et diu: "bueno perquè no incorporem més coses de salut no?" Però, bueno, el problema és que el qüestionari se't fa enorme, no? Pues, clar, llavors si que des d'un organisme oficial si es pensés bé, potser si que es podrien incorporar un conjunt de preguntes bàsiques.

Les enquestes han de ser bones enquestes, però són imprescindibles. Ho vull dir específicament perquè jo crec que una de les coses molt importants que ha de fer Treball és seguir fent l'Enquesta catalana de condicions de treball i seguir fent l'Enquesta de condicions de treball a població treballadora, no a directius. Perquè l'enquesta a directius que entenc que per temes polítics l'havien de fer... però en les dues edicions que porten crec que ja s'ha demostrat que no cal fer-la [...] no val la pena, no?

La millora dels registres com a suggeriment apareix amb una forta presència en els discursos dels investigadors consultats. Aquesta actuació, de caire més administratiu, conté diferents variants. La primera, ja apuntada, és la demanda d'interconnexió de diferents registres (laborals, clínics, administratius, etc.). En aquest cas, es posa particular èmfasi en la idea de connectar registres sanitaris o historials clínics amb registres de tipus laboral. La cerca de connexions entre les malalties i el lloc de treball continua present. També es proposen connectar amb registres de trànsit, padrons, seguretat social, etc. En aquesta línia, es demanda l'ús de la MCVL i de la possibilitat de connectar-la amb altres tipus de registres.

[...] registres de malalties relacionades amb el treball hi ha algunes coses en marxa: els metges d'atenció primàries se'ls ha passat algunes instruccions perquè recullin i facin registres de possibles malalties de pacients que puguin atribuir a la seva feina, però és tot molt voluntarista i poc sistematitzat i aquí hi ha molt terreny per córrer.

L'únic que ara he recordat... deien això dels metges, dels professionals sanitaris. Recordava que a l'inici, quan encara estudiava antropologia, un dels profes que érem col·legues, parlava de la importància que tenien uns arxius que havien fet els metges a principis de segle, que anaven registrant, feien com la fitxa de salut dels treballadors. I això, clar, acumulat, donava una riquesa de continguts... Aquest tipus de registres o de coses, doncs... o com extraure d'aquests... Clar, per ara el que s'està venent o el que s'està imbuïnt en molts d'aquests professionals a partir de les mútues i tal, doncs, és: "La baixa ràpida tu..." tal. Però, en canvi si, per exemple, es té una consciència de que allò que ell observa és important, és tractat i posteriorment té una repercussió... (E5)

Jo crec que la possibilitat de connectar registres laborals amb registres sanitaris... Hem de treballar. Es podria fer servir la mostra continua de vides laborals però jo crec que això és un repte i això ens donaria una potencia de recerca molt gran, amb dades... Molt barato! Que les dades hi són! Connectar i mirar [...]L'exemple de la mostra continua amb l'història clínica electrònica seria...

Finalment, un suggeriment amb un elevat consens entre els experts consultats és la sistematització de la informació per part de la SGSSL. Aquí els entrevistats consideren a la SGSSL un actor clau a l'hora de poder presentar bases de dades més sistematitzades i ordenades. En aquest sentit, resulta important el buidatge de dades a partir de registres administratius i, finalment la presentació de dades. Aquest punt també es destaca pels entrevistats. Resulta clau treballar amb les dades, però també presentar-les, fer-les visibles. La publicació dels resultats de les enquestes i l'elaboració de memòries amb certa periodicitat contribueix a divulgar la informació, però també a millorar progressivament aquests instruments de mesura i registres i els seus resultats. Cal apuntar que aquestes actuacions ja es desenvolupen per part de la SGSSL i els investigadors, conscients, defensen la seva continuïtat i el seu major desenvolupament.

Jo crec que ells han de fer molta investigació diguem... no és el seu rol en realitat de fer molta investigació, és el seu rol d'aplicar coneixement i de proporcionar bases de formació que es pot utilitzar en diferents àmbits pels tècnics de prevenció, per mi o per altres.

El tema de millorar la recollida de dades jo crec que sí que ho poden fer, si ho volen. Una altra cosa és que els empresaris no els deixin, o la CEOE no vulguin.

Per millorar les estadístiques, la meua experiència i port ja anys fent servir bases de dades i estadístiques diguem-ne d'aquest tipus: accidents, malalties, incapacitat d'activitats, enquestes... la millor manera de millorar-les és fer-la servir. M'explico. Si tu anualment o cada dos anys o trimestralment publiques una bateria d'indicadors integrat a partir dels diferents sistemes, subsistemes o base de dades, això t'obliga a preocupar-te per la qualitat de les dades. Si tu aquests registres no els publiques, no estan accessibles als recercadors, no es coneixen..., el deteriorament, la manca de fiabilitat doncs es va consolidant... es va eternitzant... La millor manera de millorar les estadístiques és publicant-les. És veritat que la primera vegada que les publiques doncs ho has de negar a sobre...! Pues això obligarà a millorar-les. Això és el que veiem als altres països. Usar algo és la millora manera de garantir que es manté viu, útil i inclús millorar. Publicar un informe anual, una memòria anual, del departament o de la subdirecció que reculli totes les estadístiques, sinó un conjunt d'indicadors construït a partir dels seus registres i estadístiques rutinàries.

Facilitar la recerca

El tercer grup de propostes o suggeriments té com a nexa comú la idea de facilitar la recerca als investigadors especialitzats en aquest àmbit. Aquests conjunts de propostes respondrien a una demanda per part dels investigadors consultats de que la SGSSL actuï com a estructura de suport actiu a la recerca.

El primer suggeriment per part dels experts consultats suposa més una demanda que una proposta d'actuació. Els entrevistats apunten que la SGSSL ha d'estimular la recerca en SSL. Dintre d'aquesta idea també tindrien una certa cabuda les propostes que s'apuntaran a continuació (a saber: demanda de major transferència de coneixements i major comunicació entre l'àrea de SGSSL i els investigadors). En qualsevol cas, sota aquesta idea d'estimular la recerca apareixen propostes més concretes que es concreten a continuació.

Per als experts consultats, estimular la recerca vol dir, en primer lloc, recolzar-la econòmicament amb finançament, tal i com ja s'ha apuntat suficientment a l'anàlisi de les dificultats de la recerca en SSL. Però també vol dir recolzar-la de forma institucional, amb difusió entre la societat en general i entre les empreses en particular. Aquesta estratègia permetria una altra acció d'estímul de la recerca: facilitar l'accés al camp, particularment a les empreses més reticents a col·laborar en recerca. També, alguns entrevistats apunten al fet d'oferir, per part de la SGSSL, adequades bases de dades i registres amb els que poder treballar. Aquest suggeriment ja s'ha desenvolupat anteriorment, reconeixent el treball que per part de la SGSSL s'està fent en aquesta línia, particularment amb l'ECCT, l'aplicació de la base de dades Carex a Catalunya, etc.

A nosaltres ens ajuden en altres estudis. Ens ajuden tant a l'accés a les empreses, perquè tenen la capacitat d'ajudar-nos... accedir-hi, com en temes de valoració de l'exposició. Aquests dies s'està parlant de dos projectes separats on ells ens ajudaran amb lavaluació de l'exposició. Tenen higienistes, tenen coneixement de les empreses, els hi diem quines són les ocupacions pel nostre estudi, quines exposicions tenen o coses així. Ells ho saben millor que nosaltres.

Doncs, clar, vas allà i dius: "Escolta'm que una WERS seria important" o fer algun tipus d'enquesta en la qual pugis saber la afiliació. Pues, clar, amb el tema de la prevenció passa el mateix. Doncs que la Generalitat o la institució més neutra o més objectiva incentives això, doncs seria important.

Per a fer recerca estan els centres de recerca, la universitat i altres centres, jo crec que no podem fer lo que no sabem fer o seria un embolic, s'ha d'estimular i l'estímul és finançar... Estem on estem amb la crisi, però també efectivament és de proporcionar dades, registres, bones bases de dades. Jo crec que això... sigui una enquesta o sigui dades, fitxers procedents de registres administratius...En la mesura que l'administració millora el seus registres administratius doncs els centres de recerca tindran més recursos per fer recerca.

El segon suggeriment passa per fomentar la comunicació entre la SGSSL i els investigadors. A més de proporcionar informació com dades, registres, etc. (qüestió ja apuntada), per als investigadors resulta de gran utilitat l'orientació de la recerca que la SGSSL pot donar. En aquest sentit, una major comunicació i discussió dels objectes

d'estudi i dels projectes de recerca, de les seves possibles aplicacions en la societat catalana, resulta de gran utilitat per als investigadors a l'hora de poder orientar la seva recerca.

Ara és el seu rol de treballar amb els grups d'investigació, perquè nosaltres guanyem i ells guanyen també, i també ells poden identificar: aquí hi ha un problema. O nosaltres podem dir: creiem que és un problema. Perquè des del temps que tu fas investigació fins que s'aplica passen deu. Doncs si aquesta distància és més curta, diem, entre nosaltres i els que apliquen, doncs també el temps es farà més curt. Jo crec que han d'estar molt a prop amb el món de la investigació, però no crec que és la seva prioritat de fer investigació. És molt més d'aplicar, de promoció d'investigació, de treballar amb nosaltres, de proporcionar bases, fer formació... Jo ho veig així el seu rol.

Hi ha un altre aspecte aquí, que ells [la Subdirecció de SGSSL] com que estan molt orientats a la aplicació del coneixement, això està molt bé quan planifiquem la recerca de parlar amb ells, perquè pots planificar diferentment la recerca si un dels seus objectius és fer finalment recomanacions [...]. Per mi això també és important que m'ho diguin quan jo planifico, perquè així puc també pensar en fer recerca que finalment donarà també resultats que també ells poden aplicar. Aquesta connexió també és important perquè em facilita la vida a mi; i també per ells perquè estan més a prop d'àrees de coneixement que, sinó, no les tindrien. I també perquè pot ajudar a dissenyar una recerca per donar respostes de recomanacions. Doncs, jo trobo això molt interessant amb la nostra discussió amb ells.

Finalment, el tercer suggeriment apunta, de forma més concreta, a la transferència de coneixement per part de la SGSSL. Aquí parlariem d'aspectes com el transvasament d'informació i recursos entre SGSSL i investigadors; de la divulgació de la recerca entre la població, les empreses i altres actors implicats; la promoció de la recerca per part de la SGSSL, etc. Qüestions que, d'alguna manera, ja s'han apuntat en major o menor mesura i que, en definitiva, apunten a accions que busquen estimular la recerca des de diferents vessants.

El que no es publica no existeix. A lo millor això és molt bestia i llavors podem entrar a discutir si les revistes, el que vulguis... d'acord i entrem a sac. Però el que no es publica no existeix. Jo ja entenc que no hem de publicar al Science, però en algun lloc potser sí, clar. Però del que estic parlant és que no es publica enlloc. És que no hi ha ni material gris. És que no hi ha res.

El sistema que es diu Carex d'exposició amb cancerígens que era un projecte europeu més ample i ells [la Subdirecció de SGSSL] fan una aplicació molt enfocada a Catalunya. Em sembla que això és utilitzar el seu coneixement i la seva capacitat de comunicació amb les empreses que tenen, clar, un altra capacitat de fer això, en comparació amb nosaltres.

4. Revisió de la proposta d'eixos d'intervenció

La validació de les propostes sorgides en el marc dels grups de discussió realitzats prèviament ha buscat incidir, de forma oberta i flexible, en aspectes semblants als formulats en l'anterior encàrrec. Així, s'ha posat èmfasi en les dificultats que els investigadors consultats en tenen i/o consideren que existeixen en l'àmbit de la recerca en SSL. Juntament a la valoració estricta de les propostes resultants dels grups de discussió, també s'ha tingut en compte variants i/o suggeriments, derivats o no d'aquestes propostes, que puguin vehicular les accions futures de l'àrea de recerca de la SGSSL.

De forma breu, recordem que: la primera línia de propostes feia referència a la vessant quantitativa de la recerca, orientada a la millora de les estadístiques i del seu ús; la segona línia feia referència a la vessant qualitativa de la recerca amb propostes que buscaven estudiar els mecanismes de gestió i/o intervenció en SSL per part de les empreses; la tercera línia suposa una variació de la segona a partir de l'èmfasi en la recerca qualitativa, de tipus més etnogràfic, de grups específics vinculats a l'àmbit de la SSL.

A partir de l'anàlisi de les entrevistes als experts consultats, s'observen una sèrie de relacions entre dificultats i suggeriments i/o propostes que coincideixen, en certa mesura, amb les dificultats i suggeriments formulats en el si dels grups de discussió prèviament realitzats a una selecció d'actors dins l'àmbit de la SSL. A continuació, i a mode de síntesi, s'exposen breument aquestes relacions.

1) Foment i/o millora de registres, enquestes i bases de dades.

El primer gran suggeriment que apareix a partir de l'anàlisi de les entrevistes als experts consultats és la proposta de potenciar i millorar tot tipus de registres i bases de dades al servei de l'estudi de la seguretat i la salut laboral. Particularment important és l'èmfasi posat en la interconnexió de registres i de dades de diferent origen (laborals, sanitàries, administratives). Entre aquesta interconnexió de dades destaquen aquelles que fan referència als àmbits de salut i treball. Aquest dos àmbits també es veuen reflectits en la proposta d'inclusió d'ítems en enquestes relacionades amb la SSL. Un

altra idea dins d'aquest bloc de suggeriments ve referida a l'ordenació de la informació, a partir de la demanda d'una millor explotació, presentació i difusió de les dades.

El foment i millora dels registres i les bases de dades té el seu reflex en les dificultats formulades tant pels experts com pels participants als grups de discussió. En el cas dels primers, quan parlen de recerca insuficient en SSL, en part per uns inadequats instruments de mesura i, en part, perquè aquests instruments de mesura i aquestes dades no recullen correctament la relació entre salut i treball. En el cas dels segons, els actors apunten a qüestions a millorar com els registres, els indicadors i aspectes com la qualitat de les dades i la qualitat de les eines de recollida. Aspectes que tenen a veure, per una banda, amb com es defineixen els accidents i les dades registrades; i per l'altra banda, a les dificultats per poder definir les malalties vinculades amb el lloc de treball.

2) Atenció a la salut laboral

El segon gran bloc de suggeriments apareix relacionat amb la demanda d'una major atenció a un àmbit poc estudiat com són les malalties vinculades al lloc de treball. La recerca en salut laboral és un fenomen que els experts reclamen de forma consensuada. La relació entre condicions d'ocupació i condicions de treball apareix dins d'aquesta idea.

Pel que fa a les dificultats formulades, els experts apunten dues qüestions principals. En primer lloc, la poca recerca en salut laboral. Qüestió que "allunya" el fenomen de les malalties del focus d'atenció de la recerca i de les accions de prevenció en SSL. A més, en segon lloc, els experts alerten de la progressiva desregulació de l'economia i del treball, amb el corresponent deteriorament de les condicions laborals. Aquest fenomen té dues conseqüències. La primera, si les condicions de treball empitjoren (a més de la prolongació de la vida laboral), hi pot haver una major probabilitat de patir malalties per part del conjunt de treballadors. La segona conseqüència fa referència a les dificultats per tal de poder estudiar i fer el seguiment d'aquest tipus de malalties i de la població que les pateixen.

Pel que fa als grups de discussió, els participants apuntaven dues dificultats relacionades entre si. En primer lloc, la tensió existent entre salut i salut laboral, en el sentit de la poca consideració a aquesta última, diferenciant-la del que seria la concepció de salut pública. En aquest sentit, la segona dificultat està relacionada amb l'errònia concepció que la població en té de la SSL i, particularment, treballadors i

empreses. Aquesta concepció vincula l'àmbit de la SSL fonamentalment a conceptes com prevenció de riscos laborals, sinistralitat laboral, etc., deixant sovint fora d'aquesta definició el fenomen de les malalties de tipus laboral.

3) Impuls a la recerca

El tercer gran bloc de suggeriments suposa un conjunt d'idees ampli i de gran abast, que travessa constantment el discurs dels experts consultats, sigui de forma directa o indirecta. Aquests suggeriments estan relacionats amb la demanda de facilitar la recerca per part de l'Administració i, particularment, per part de la SGSSL. Però aquest suport es concep de forma planificada i estratègica, per tal de garantir una visió clara i coherent de què es vol a Catalunya en termes de salut i seguretat laboral.

Aquesta demanda de suport té el seu antecedent en les dificultats formulades tant pels experts consultats com pels actors participants als grups de discussió. Els investigadors entrevistats destaquen els efectes negatius d'una recerca, sovint, massa especialitzada i de les poques sinergies i relacions existents entre els investigadors dins l'àmbit de la SSL. Per una altra banda, també destaquen altres obstacles que dificulten la recerca en aquest àmbit. Entre ells destaquen, primer, la poca disponibilitat i l'accés a dades sistematitzades i, segon, les dificultats per poder accedir a les empreses a l'hora de fer recerca, atès les reticències d'aquestes a col·laborar.

Des dels grups de discussió, els actors participants destaquen aspectes relativament semblants. Entre ells, apunten les dificultats per poder treballar atesa la deficient cultura preventiva que existeix i la limitada concepció que la societat en té de la SSL, qüestió que provoca una poca valoració de la SSL per part de la societat, en general, i dels agents relacionats, en particular. Des dels grups de discussió també es destaquen les dificultats per accedir a dades i registres en termes de SSL. Els experts consultats consideren que la SGSSL pot desenvolupar un paper capital com a estructura de suport, no només per als actors i agents que intervenen en la SSL, sinó també en la recerca en aquest àmbit.

4) Foment de la recerca qualitativa

El darrer bloc de suggeriments contempla l'impuls d'una recerca de caire més qualitatiu, en contrast a la recerca quantitativa. Aquesta proposta està relacionada amb el fet d'atendre aspectes que, sovint, escapen als instruments de mesura més clàssics com són les enquestes. Aquesta recerca de caire qualitatiu es vincula amb posar el focus en qüestions com l'organització del treball, entendre el procés d'emmalaltir i

altres aspectes de tipus qualitatiu. També apareix relacionada amb l'accés a determinada població amb dificultats per contactar i vinculada amb la progressiva desregulació de l'economia.

Pel que fa a les dificultats formulades, per part dels experts, ja s'ha apuntat les limitacions per poder estudiar determinats aspectes de caire qualitatiu, les dificultats per poder accedir a determinades empreses i treballadors i, particularment, la poca recerca existent en salut laboral. Pel que fa als grups de discussió, els participants apunten fonamentalment la poca informació existent en el registre d'accidents (molt vinculat amb la idea de procés) i, particularment, en el registre de malalties. Una informació i unes dades que augmentarien amb millors instruments de mesura quantitius, però també amb el complement de registres de aspectes de caire qualitatiu.

El conjunt de dificultats apuntades es podria presentar de forma sintètica en el quadre 1, on s'agrupen les dificultats formulades pels grups de discussió i pels experts en funció del suggeriments dels experts i les línies o eixos d'intervenció derivats de l'anàlisi dels grups de discussió. Com es pot observar, a la proposta de tres eixos d'intervenció, s'ha afegit una novetat que es correspondria amb la idea de fomentar o impulsar activament la recerca en SSL. Tot i que, darrere de cada una de les tres línies es pressuposa la intenció manifesta de la SGSSL d'impulsar la recerca en SSL, s'ha considerat formular-la de forma explícita atès les conclusions de l'anàlisi de les entrevistes als experts consultats.

Quadre 1: Relació entre suggeriments, dificultats i eixos d'intervenció en SSL

Suggeriments	Dificultats en experts	Dificultats en grups de discussió	Eixos d'intervenció
Foment/millora de dades, registres i bases de dades	<p>Recerca insuficient Instruments de mesura inadequats Dades poc sistematitzades Treball vs Salut</p>	<p>Mancances en registres Qualitat dades millorable Indicadors millorables Qualitat eines de recollida</p>	Línia 1
Atenció a la salut laboral	<p>Poca recerca en salut laboral Economia desregulada</p>	<p>Poca consideració de la salut laboral Errònia concepció de la SSL</p>	Línia 1 Línia 2 Línia 3
Impuls a la recerca	<p>Recerca massa especialitzada Poques sinergies entre investigadors Dades poc sistematitzades Dificil accés al camp (per concepció SSL) Problemes de finançament</p>	<p>Cultura preventiva inadequada Errònia concepció de la SSL Mancances en registres Mala qualitat (dades i eines)</p>	Línia 4
Foment de la recerca qualitativa	<p>Recerca superficial (aspectes no estudiats) Poca recerca en salut laboral Economia desregulada Sistema pervers Dificil accés al camp Instruments de mesura inadequats</p>	<p>Recerca insuficient (per l'administració) Poca informació (procés accidents) Mala qualitat (dades i eines)</p>	Línia 2 Línia 3

Font: Elaboració pròpia

A partir de les conclusions extretes, podríem dir que les línies o eixos d'intervenció proposats a partir dels grups de discussió es mantindrien sense gaires canvis. En termes generals, l'anàlisi de les entrevistes als experts consultats valida les propostes sorgides en el marc dels grups de discussió prèviament realitzats. La novetat apuntaria a una nova línia d'actuació, el suport actiu a la recerca, que no deixaria d'estar integrada dins de cada una de les altres tres línies proposades.

Línia 1: Recerca quantitativa orientada a la millora d'estadístiques i del seu ús

El conjunt d'investigadors aposta per una millora de la recollida de dades estadístiques i de la seva explotació i sistematització. En aquest sentit, la SGSSL destaca com un actor fonamental en la recollida de dades estadístiques i en la sistematització dels registres existents. Cal mantenir l'èmfasi en la recollida de dades i en la seva sistematització. Les dificultats formulades pels experts consultats i pels actors participants als grups de discussió reforcen la idea de que cal continuar desenvolupant eines de recollida de dades en SSL.

En aquesta sentit, l'aposta per la interconnexió entre registres de diferents àmbits és contundent. Des dels experts consultats es proposa connectar o relacionar bases de dades de trànsit, registres laborals, registre sanitari o clínics, registres de tipus administratiu, etc. Es posa particularment èmfasi, per una banda, en la connexió entre l'àmbit laboral i l'àmbit de la salut; i, per l'altra banda, en aquells registres que "parlen" de les malalties. Des dels grups de discussió, l'estandardització i unificació dels registres (com a eines de recollida) i la sistematització de les dades en SSL (com a eines de difusió) complementen aquest argument.

Una crítica a aquesta línia té a veure amb la idea dels registres de tipus més qualitatiu. Idea que apareix vinculada amb el registre de les malalties i, particularment, el procés d'emmalaltir. Sovint, els registres de tipus més quantitatiu no reflecteixen els processos de desenvolupament de les malalties, des de la seva detecció i diagnòstic passant pel seu registre i posterior tractament.

Línia 2: Recerca qualitativa en gestió/intervenció en SSL

Les línies 2 i 3 apareixen relacionades amb el foment de la recerca de caire qualitatiu. Respecte a la segona línia de propostes, el conjunt d'experts valora positivament l'aposta per l'estudi de la interacció entre els agents de la SSL (treballadors i

empreses) i de la resta d'actors vinculats. És aquest estudi de la interacció entre els agents de la SSL el punt fort que destaquen els investigadors entrevistats. En aquesta línia, es proposa estudiar la interacció des del punt de vista dels mecanismes de gestió de prevenció de riscos laborals.

Per alguns experts consultats, aquest objecte d'estudi suposa una recerca orientada a l'acció que posa l'atenció en aspectes bàsics com l'organització del treball, les condicions de treball, etc. Per altres, en canvi, suposa una orientació de caràcter micro que complementa i augmenta les possibilitats de recerca de la tradicional recerca de caire quantitatiu. La dificultat, però, radica en la identificació d'interlocutors ben definits per tal de poder dur a terme aquest tipus de recerca.

En qualsevol cas, es valora positivament l'estudi de les praxis (tant positives com negatives) de la gestió de la SSL en les empreses. Tot i així, en alguna entrevista es recomana tenir cura de la definició de bones pràctiques. La idea d'avaluació s'accepta i es destaca com un aspecte fonamental a tenir en compte en possibles línies de recerca. Novament, la dificultat apareix en la identificació dels interlocutors.

Per a les diferents variants incloses en aquesta segona línia de recerca (estudis de casos de mala praxi, estudi de casos de bones pràctiques, estudi de mecanismes d'interacció en SSL i estudi de dificultats de gestió/intervenció de pimes i autònoms) la qüestió dels interlocutors suposa una constant en el conjunt dels investigadors entrevistats. Per una banda, una proposta (amb menor pes en els discursos) passa per identificar a grans empreses com a interlocutors de cara a l'estudi de bones pràctiques i mecanismes d'intervenció. Uns interlocutors ben definits i amb capacitats estructurals facilitarien la recerca i el seu impacte en el territori. Però el que apareix de forma més acusada és la preocupació per la manca de possibles interlocutors quan parlem d'empreses petites o micro i, novament, quan parlem d'una economia progressivament desregulada i fragmentada. En aquest sentit, els investigadors alerten de les possibles dificultats de posar en pràctica aquesta recerca de caire qualitatiu en tant que les dificultats per poder accedir al camp (ja s'ha apuntat en l'anterior apartat de dificultats) poden augmentar considerablement. Caldria, doncs, tenir en compte aquest nou i emergent escenari a l'hora de plantejar aquesta línia d'acció.

Aquesta línia connecta amb les dificultats i les demandes tant d'experts com dels actors en SSL. Les raons radiquen, fonamentalment, en l'estudi de les interaccions entre els agents participants en l'àmbit de la SSL. Aquest focus d'atenció podria

permetre anar més enllà dels tradicionals objectes d'estudi i poder accedir a relacions entre agents fins ara poc estudiades (p.e. pimes, autònoms, etc.).

Línia 3: Recerca qualitativa en grups específics

La tercera línia complementa a la línia anterior en el foment de la recerca de caire qualitatiu. Si amb l'anterior línia o eix d'intervenció es buscava posar l'èmfasi en la interacció entre els principals agents de la SSL, la tercera línia busca estudiar, amb un caire més etnogràfic, altres actors que participen en l'àmbit de la SSL. Parlem de figures com metges laborals, tècnics de prevenció, autònoms, etc.

Als discursos dels experts trobem una certa controvèrsia sobre quins grups específics seria recomanable estudiar des del punt de vista de la SSL. Així, a les figures ja apuntades s'afegeix la idea de grups vulnerables (p.e. pimes, autònoms, dones, joves, immigrants, etc.). A aquesta controvèrsia també s'afegeix una falta de consens a l'hora d'identificar aquests grups específics. O, dit d'una altra forma, la identificació d'aquests grups susceptibles d'ésser estudiats varia en funció de l'expert consultat. Tant per la figura dels metges de treball com per la figura dels tècnics de prevenció, els discursos apareixen polaritzats. Per una banda, s'observa un discurs que valida i considera cabdal estudiar ambdues figures com a peces fonamentals del sistema de relacions en SSL: tenen accés a informació crucial en la gestió dels riscos laborals i en la prevenció de riscos i malalties; i es troben en una significativa cruïlla de relacions entre actors i agents dins del sistema. Per l'altra banda, s'observa un discurs que rebutja posar l'atenció en aquests professionals de la prevenció i la gestió de riscos, considerant aquesta recerca com a endogàmica.

Aquest darrer discurs entronca amb una altra figura que els experts consideren que cal estudiar: els grups vulnerables (dones, immigrants, joves, treballadors manuals, falsos autònoms...). Més enllà d'estudiar als professionals, és necessari estudiar aquests grups que, per la seva situació especial, pateixen d'una elevada vulnerabilitat front als riscos laborals. Aquest discurs es relaciona, novament, amb la idea de la desregulació progressiva de l'economia que provoca un augment d'aquests grups vulnerables. Finalment, també destaca la figura de les petites empreses i els autònoms (ja ha aparegut la figura del fals autònom) com a figures amb especials dificultats a l'hora de gestionar la SSL en el seu dia a dia, amb especial èmfasi en la figura dels autònoms i les dificultats per recollir dades referides a sinistralitat i malalties laborals.

Suport actiu a la recerca

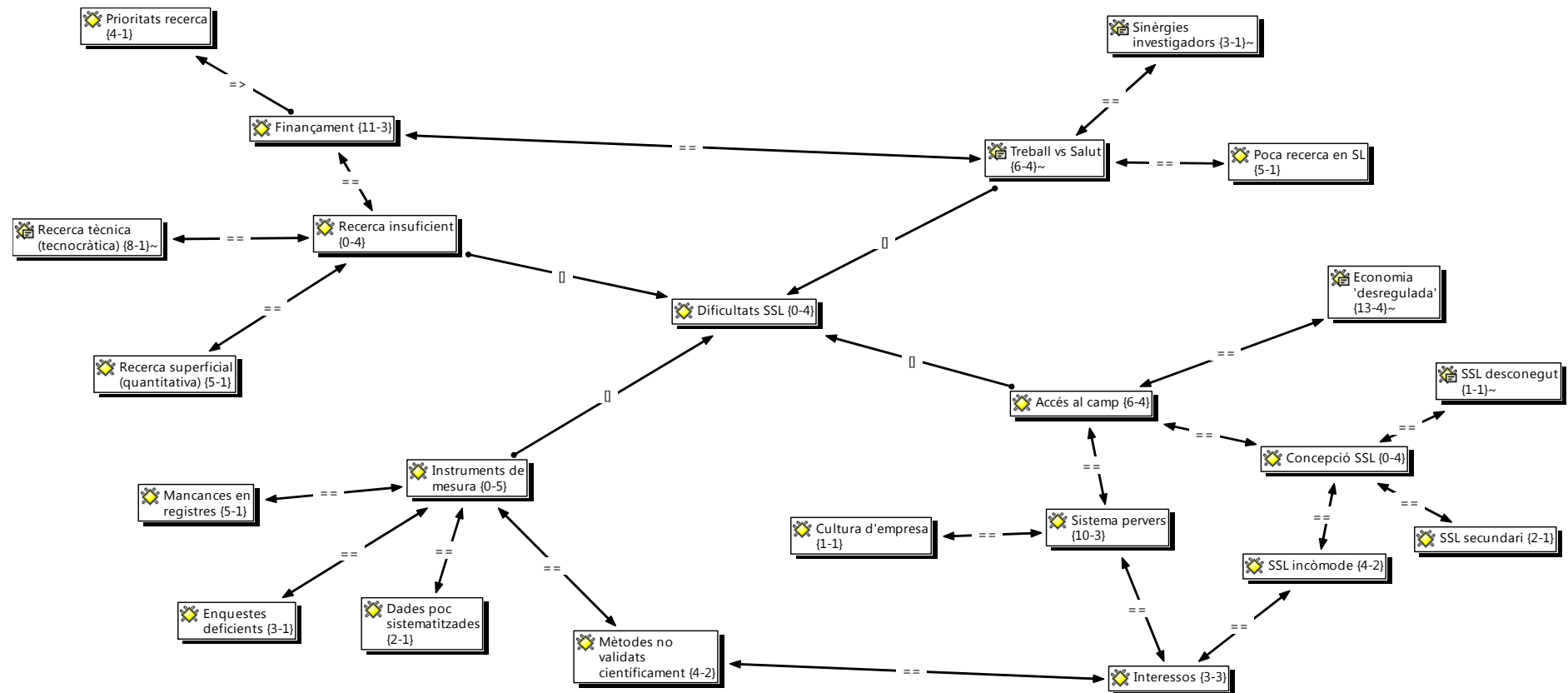
Aquesta línia d'actuació suposa la novetat respecte a la proposta elaborada a partir de l'anàlisi dels grups de discussió prèviament realitzats. Aquesta línia cal entendre-la com una línia de suport a la recerca i no com una línia de recerca en sentit estricte. En altres paraules, aquesta línia faria referència a la "forma" de fer recerca i no als "continguts" de la recerca als que fan menció cada una de les línies o eixos d'intervenció proposats. Una "forma" que es podria aplicar a qualsevol dels continguts de les línies esmentades. Per tant, aquesta línia es podria presentar de forma integrada dins de cada una de les línies proposades en l'estudi anterior (en el ben entès de que els objectius de les línies proposades incorporen les intencions i els objectius de la SGSSL de fomentar la recerca en SSL). Aquí es presenta de forma explícita atesa la seva significativa presència en els discursos dels experts consultats.

El suport que aquí es planteja (i que parteix de les dificultats mostrades pels experts consultats i pels actors participants en els grups de discussió) va més enllà del suport econòmic. Segons les dificultats formulades pels investigadors entrevistats, cal finançament, però també cal connectar l'Administració amb els investigadors, per tal poder compartir possibles objectes d'estudi i servir-se de possibles fonts de dades. La SGSSL també ha de fomentar la transferència de coneixement: entre la societat, en general, i entre els agents de la SSL, en particular. Aquesta idea de transferència busca trencar amb la concepció que es té de la SSL i pot facilitar l'accés a les empreses a l'hora de fer recerca. Aquesta concepció de la SSL també apareix com a dificultat en el sí dels grups de discussió, especialment quan s'apunta a la deficient cultura preventiva que hi ha a Catalunya. Per tant, el suport que aquí es planteja suposa un suport de tipus institucional. Però també suposa un suport de dinamització de l'àmbit de la SSL.

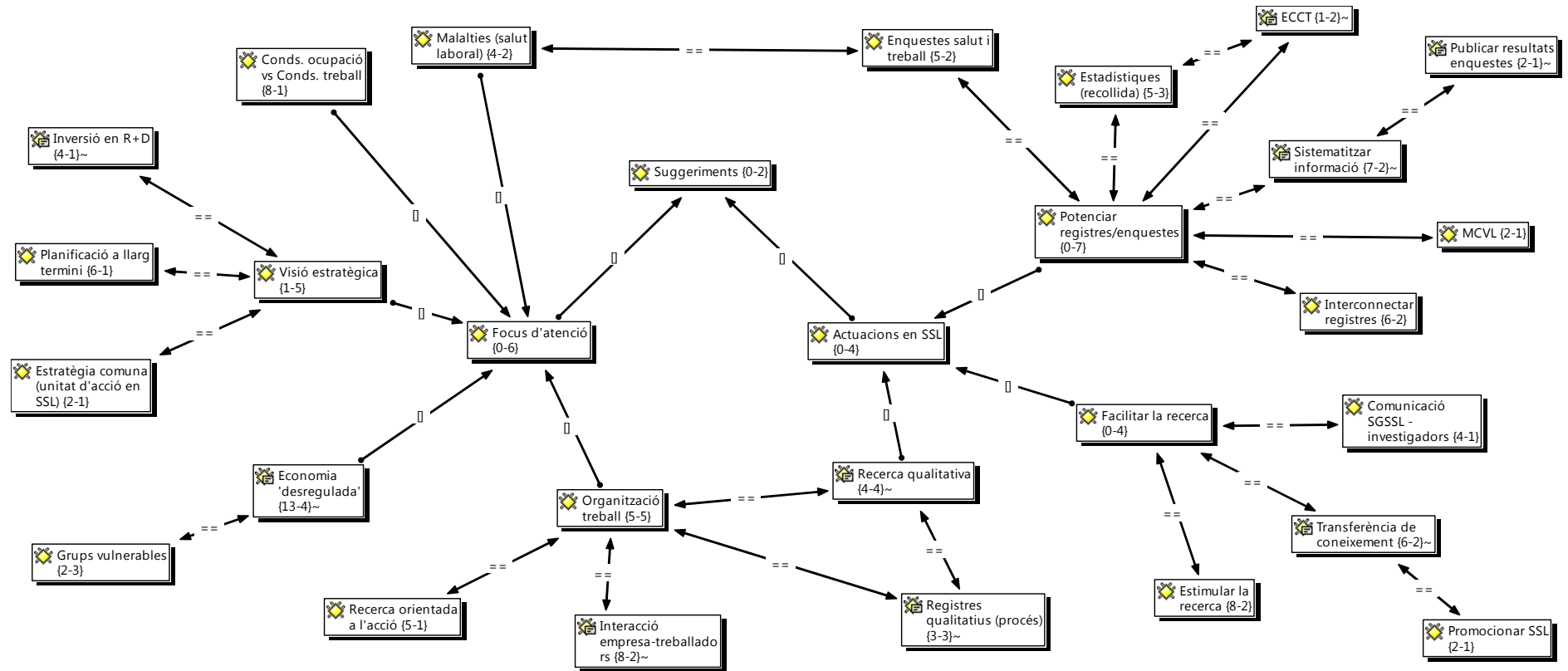
Annexos

1. MAPES CONCEPTUALS (NETWORKS)

Mapa 1: Dificultats en l'àmbit de la SSL

Mapa 2: Suggeriments en SSL

2. INFORMACIÓ ANÀLISI ENTREVISTES (Outputs Atlas.ti)

2.1. Codis (Code-Filter: All)

Aquí es reproduïx el llista de tots el codis utilitzats per l'anàlisi. Aquests codis responen al resultat final, en tant que durant el procés d'anàlisi s'han anat modificant, eliminant-ne alguns i creant-ne de nous.

Accés al camp	Interconnectar registres	Sistema pervers
Actuacions en SSL	Interessos	Sistematitzar informació
Avaluació	Interlocutors	SSL desconegut
Bones pràctiques - L2	Inversió en R+D	SSL incòmode
Canvi tecnològic	Línia 1	SSL secundari
Comunicació SGSSL - investigadors	Línia 2	Suggeriments
Concepció SSL	Línia 3	Tècnics prevenció
Conds. ocupació vs Conds. treball	Mala praxis - L2	Transferència de coneixement
Cultura d'empresa	Malalties (salut laboral)	Treball vs Salut
Dades poc sistematitzades	Mancances en registres	Valoració propostes
Dificultats SSL	MCVL	Visió estratègica
ECCT	Metges del treball	
Economia 'desregulada'	Mètodes no validats científicament	
Enquestes deficientes	Organització treball	
Enquestes salut i treball	Pimes-autònoms	
Estadístiques (recollida)	Planificació a llarg termini	
Estimular la recerca	Poca recerca en SL	
Estratègia comuna (unitat d'acció en SSL)	Potenciar registres/enquestes	
Facilitar la recerca	Prioritats recerca	
Finançament	Promocionar SSL	
Focus d'atenció	Publicar resultats enquestes	
Grans empreses (interlocutors)	Recerca insuficient	
Grups específics (etnografia)	Recerca orientada a l'acció	
Grups vulnerables	Recerca qualitativa	
Instruments de mesura	Recerca superficial (quantitativa)	
Interacció actors SSL	Recerca tècnica (tecnocràtica)	
Interacció empresa-treballadors	Registres qualitatiu (procés)	
	Sinèrgies investigadors	

2.2. Distribució codis per entrevistat (Codes-primary-documents-table)

Aquí es reproduueix la distribució dels codis en funció dels grups de discussió realitzats

CODES	PRIMARY DOCS						Totals
	1	2	3	4	5	6	
Accés al camp	0	0	0	3	3	0	6
Actuacions en SSL	0	0	0	0	0	0	0
Avaluació	0	0	1	0	0	0	1
Bones pràctiques - L	1	0	1	4	0	2	8
Canvi tecnològic	0	0	0	0	0	3	3
Comunicació SGSSL -	0	4	0	0	0	0	4
Concepció SSL	0	0	0	0	0	0	0
Conds. ocupació vs C	1	2	2	2	1	0	8
Cultura d'empresa	1	0	0	0	0	0	1
Dades poc sistematit	0	1	0	1	0	0	2
Dificultats SSL	0	0	0	0	0	0	0
ECCT	1	0	0	0	0	0	1
Economia 'desregulad	0	5	3	1	2	2	13
Enquestes deficientes	0	0	1	1	1	0	3
Enquestes salut i tr	0	0	2	0	3	0	5
Estadístiques (recol	1	1	1	2	0	0	5
Estimular la recerca	0	3	3	0	2	0	8
Estratègia comuna (u	1	0	0	0	1	0	2
Facilitar la recerca	0	0	0	0	0	0	0
Finançament	1	3	2	1	0	4	11
Focus d'atenció	0	0	0	0	0	0	0
Grans empreses (inte	0	0	1	0	0	0	1
Grups específics (et	0	0	0	0	0	0	0
Grups vulnerables	0	0	1	1	0	0	2
Instruments de mesur	0	0	0	0	0	0	0
Interacció actors SS	0	0	0	1	0	0	1
Interacció empresa-t	4	0	0	1	3	0	8
Interconnectar regis	0	0	3	1	2	0	6
Interessos	0	0	0	3	0	0	3
Interlocutors	0	0	0	0	0	0	0
Inversió en R+D	0	0	0	0	0	4	4
Línia 1	1	1	1	2	0	3	8
Línia 2	1	2	1	1	1	3	9
Línia 3	0	1	1	1	0	0	3
Mala praxis - L2	0	0	0	0	0	1	1
Malalties (salut lab	0	0	1	3	0	0	4
Mancances en registr	0	2	0	0	0	3	5
MCVL	0	0	2	0	0	0	2
Metges del treball	1	0	0	1	0	0	2
Mètodes no validats	3	0	0	0	0	1	4
Organització treball	0	0	0	4	1	0	5
Pimes-autònoms	0	0	0	1	1	0	2
Planificació a llarg	3	0	0	0	0	3	6
Poca recerca en SL	1	1	2	1	0	0	5
Potenciar registres/	0	0	0	0	0	0	0
Prioritats recerca	1	1	1	1	0	0	4
Promocionar SSL	0	1	0	1	0	0	2
Publicar resultats e	0	0	2	0	0	0	2
Recerca insuficient	0	0	0	0	0	0	0
Recerca orientada a	5	0	0	0	0	0	5

Recerca qualitativa	0	0	0	2	2	0	4
Recerca superficial	2	0	0	2	1	0	5
Recerca tècnica (tec	3	0	0	2	0	3	8
Registres qualitatiu	2	0	0	1	0	0	3
Sinèrgies investigad	1	1	1	0	0	0	3
Sistema pervers	4	0	0	3	0	3	10
Sistematitzar inform	0	2	2	1	2	0	7
SSL desconegut	0	0	0	1	0	0	1
SSL incòmode	0	0	0	2	2	0	4
SSL secundari	0	0	0	2	0	0	2
Suggeriments	0	0	0	0	0	0	0
Tècnics prevenció	0	1	1	5	0	0	7
Transferència de con	4	2	0	0	0	0	6
Treball vs Salut	2	0	3	0	1	0	6
Valoració propostes	0	0	0	0	0	0	0
Visió estratègica	0	0	0	0	0	1	1

Totals	45	34	39	59	29	36	242